

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Koolieelse lasteasutuse õpetaja

Helina Pärnpuu
VOOLIMISTEHNİKAS TÖÖJUHISED ÕPETAJALE EELKOOLIEALISTE LASTE
LOOVUSE ALAOSKUSTE ARENDAMISEKS
Bakalaureusetöö

Juhendaja: Irja Vaas, MA

Tartu 2019

Voolimistehnikas tööjuhised õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamiseks

Resümee

Alushariduses on üks õppe- ja kasvatustöö põhimõtetest lapse loovuse toetamine. Loovust seostatakse tihti kunstitegevustega, mille kaudu suunatakse lapsi end loovalt väljendama, kasutades selleks erinevaid tehnilisi võtteid ja vahendeid. Tuginedes erinevatele allikatele on uurimuse probleemiks asjaolu, et alushariduses ei pöörata loovuse arendamisele piisavalt tähelepanu (Teder, 2014), keskendutakse traditsioonilisele mõtlemisele ja puuduvad teadmised laste loomingulise mõtlemise suurendamiseks (Saracho, 2012). Sellest tulenevalt oli bakalaureusetöö eesmärgiks koostada voolimistehnikas tööjuhised õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamiseks. Lähtuvalt bakalaureusetöö eesmärgist kavandati ja viidi läbi tegevusuuring, mille käigus parandati koostatud tööjuhiseid. Uurimuses osalenud eksperdid hindasid voolimistehnikas tööjuhiseid sobivaks ja vajalikuks õppematerjaliks eelkooliealistele lastele loovuse alaoskuste arendamisel.

Võtmesõnad: tööjuhised, lasteaiad, voolimine, loovuse alaoskused

Practical clay molding techniques for instructors to develop preschool children's subskills of creativity

Abstract

Supporting creativity is one of the principles of preschool children's curriculum and development. Creativity is often associated with art, where children are encouraged to express themselves freely using different techniques and crafts. Referring to different sources, the problem of the research argues that not enough attention is paid to develop children's creativity in preschools (Teder, 2014), where traditional thinking prevails in lacking knowledge on how to increase their creative thinking (Saracho, 2012). That's why the aim of the bachelor's thesis is to compile techniques of clay molding for instructors to teach subskills of creativity to preschool children. According to the aim of the bachelor's thesis, action research was drawn out and conducted, whereby instructions were amended. The experts who participated in this research have approved these techniques as suitable and necessary material to develop preschool children's subskills of creativity.

Keywords: instructions, preschool, clay molding, subskills of creativity

Sisukord

Resümee	2
Sissejuhatus	4
Loovus, selle neli alaostust ja areng eelkooliealistel lastel	4
Loovuse neli alaostust	6
Loovuse areng eelkooliealistel lastel.....	7
Kunstivaldkond lasteaias	8
Voolimise olemus ja oskused eelkooliealistel lastel	9
Õppematerjalide koostamise põhimõtted	10
Varasemad uurimused	11
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused.....	12
Tööjuhiste koostamine	13
Metoodika.....	16
Valim	16
Mõõtevahendid	17
Protseduur.....	18
Tulemused	19
Arutelu.....	26
Tänu sõnad	32
Autorsuse kinnitus	32
Kasutatud kirjandus	33
Lisad	38

Sissejuhatus

Loovust peetakse praeguses kiirelt ja pidevalt muutumas maailmas üheks oluliseks oskuseks (Scott, 2014; Kupers et al., 2019) ja hariduslase edu lahutamatuks osaks (Eckhoff, 2011; Patston et al., 2018), kuid kaasaegse ühiskonna kiire ja mugav elustiil on takistuseks loovuse arendamisel (Hakala, Uusikylä, & Järvinen, 2015). Seistes silmitsi kiire sotsiaalse ja tehnoloogilise arenguga, on oluline toetada laste loovat mõtlemist hariduses (Leggett, 2017), sest see on oluline vahend, mis toimib ajendina innovaatilistele tegudele ja omab suurt rolli üksikisiku ja ühiskonna arengus (Eckhoff, 2011). Lisaks omab loova mõtlemise arendamine mõju lapse vaimsele tervisele ja isiksuse arengule. Mitmekülgsest arenenud isiksusest saavutab paremini edu hariduses, kutsealases- ja sotsiaalse elus (Saracho, 2012). Eeltoodu on ka põhjuseks, miks tuleks lapse loovuse arendamisega alustada võimalikult varajases eas (Saracho, 2012; Leggett, 2017).

Loovust seostatakse tihti kunstiliste tegevustega (Nutbrown, 2013; Robson, 2014) ning loomingulisteks inimesteks peetakse enamasti neid, kes loovad midagi esteetiliselt, nauditavat ja on loominguliselt produktiivsed (Feldhusen, 2002). Erinevad kunstitegevused hõlmavad endas loovuse aspekte ning toetavad loovuse arengut ja õppimist koolieelses eas (Nutbrown, 2013). Kunstitegevused pakuvad rikkalikult võimalusi maailma uurimiseks erinevate tegevuste kaudu nagu näiteks mäng, muusika, voolimine jne. Selles eas on lapsed avatud erinevatele loomingulistele ja kunstilistele väljendustele, mis annavad neile võimaluse luua ja avastada (O'Sullivan et al., 2018). Lisaks toetavad kunstitegevused lapseas teraviklikku arengut ning see on oluline osa õppetegevuses ja õppimises (Nutbrown, 2013).

Loovus, selle neli alaost ja areng eelkooliealistel lastel

Loovuse uurimisega ja määratlemisega on tegeletud juba pikka aega, kuid selle kohta puudub ühtne definitsioon (Runco, 2017), kuna inimestel on erinevad vaated ja arusaamad loovusest nii üksikisiku (Hakala et al., 2015; Runco, 2017) kui ka rahvaste ja kultuuride tasandil (Runco, 2016; Leggett, 2017; Sternberg, 2018). Samuti on defineerimise raskeks teinud asjaolu, et loomingulised võimed avalduvad kõigil inimestel erinevates eluvaldkondades (Runco, 2010). Lisaks on aja jooksul edasi arenenud loovuse teema käsitlemine, muutunud arusaamad loovusest ning lisandunud on uusi loominguliste tegevuste valdkondi nagu näiteks tehnoloogiline, poliitiline ja igapäevane loovus (Runco, 2017).

Urijad on tihti loovust seostanud loova isiksusega (Guilford, 1950; Cropley, 2001), loomeprotsessiga (Duffy, 2005; Runco, 2016), loometulemiga (Sternberg & Lubart, 1996; Cropley, 2001) ja loovust toetava keskkonnaga (Cropley, 2001; Sternberg, O'Hara, & Lubart,

1997; Amabile, 2012; Runco, 2016). Loova isiksuse puhul saab rääkida mitmetest aspektidest nagu isiksuseomadused, kognitiivsed võimed (Guilford, 1950; Amabile, 2012) ja oskused (Amabile, 2012). Guilford (1950) toob välja, et loovus väljendub kõige enam isiksuseomadustes ja võimetes, mis on omased loomingulisele isiksusele ning loomingulise tulemuse saavutamise sõltub isiku motivatsioonist ja temperamendist. Hiljem on Guilford (1957) samastanud loovust divergentse ehk lahkneva mõtlemisega, mis seostub käesoleva tööga. Lisaks eelnevale on loovuse avaldumiseks vaja ka erinevaid oskuseid (Amabile, 2012; Sternberg, 2018). Näiteks Amabile (2012) teooriast lähtuvalt mõjutavad loovust valdkonnaga seotud oskused ja loovusega seotud oskused. Valdkonnaga seotud oskused sisaldavad endas teadmisi, kompetentsust, tehnilisi oskusi ja intelligentsust konkreetsetes valdkonnas. Loovusega seotud oskused hõlmavad endas kognitiivseid protsesse ja isiksuseomadusi, mis määravad inimese sõltumatus, töödistsipliini ja julguse võtta riske, samuti võime paindlikult mõelda ja oskuse käsitleda probleeme uuest vaatenurgast (Amabile, 2012).

Loovuse üheks oluliseks osaks on ka loomeprotsess (Runco, 2016), kus indiviid õpib oma kogemustest ja rakendab omandatud teadmisi tulevikus, suudab mõelda väljaspool raame, näha asju uue ja värske pilguga, ületada takistusi kasutades ebataavalisi viise probleemide lahendamiseks ning minna kaugemale, kui olemasolev informatsioon võimaldab (Duffy, 2005). Loomeprotsessi on esile toonud ka Runco (2016), kes leiab, et loovus hõlmab endas nii originaalsust, spontaansust kui ka oskust luua seoseid. Seega on teadlased keskendunud loovuse uurimisel erinevatele protsessidele, mis viivad loominguni.

Loovuse määratlemisel peetakse oluliseks ka loometulemit ehk loomingut (Kaufman & Beghetto, 2009; Runco & Jaeger, 2012). Loometulemusel lähtutakse peamiselt kolmest kriteeriumist: see peab olema uudne, originaalne (Duffy, 2005; Runco & Jaeger, 2012; Simonton, 2012) ja efektiivne (Runco & Jaeger, 2012). Runco ja Jaeger (2012) leiavad, et originaalsed asjad peavad olema efektiivsed, sest ideed ja produktid võivad küll olla uudsed ja unikaalsed, aga kui neil puudub otstarve või kasulikkus, siis nad ei ole ka loovad. Simonton (2012) lisab eelnevale omapoolse kriteeriumi, milleks on ootamatus ehk üllatus, sest idee või toode saab olla ainult siis loominguline, kui see sisaldab uudsust, kasulikkust ja ootamatust.

Keskkonna mõju loovuse avaldumisele peavad oluliseks mitmed autorid (Amabile & Pillemer, 2012; Barbot, Lubart, & Besançon, 2016). Näiteks on loovus väliselt mõjutatav sotsiaalse keskkonna poolt, mis võib loovuse avaldumist soodustada või takistada (Amabile, 2012; Amabile & Pillemer, 2012). Runco (2016) leiab, et loovus on protsess, mis lisaks toetavale keskkonnale hõlmab endas nii originaalsust, spontaansust kui ka oskust luua seoseid. Loovuse uurijad Sternberg, O'Hara ja Lubart (1997) arvavad, et loovus avaldub

teadmiste, intellektuaalsete võimete, mõtlemisstiilide, motivatsiooni, isiksuseomaduste ja keskkonna vastastikuse mõjuna.

Eelnevalt käsitletud loovusteooriad on teadlaste poolt välja töötatud ning kirjeldavad loovuse erinevaid aspekte, mis avaldavad vastastikust mõju ning eksisteerivad koos. Vaatamata sellele, et erinevaid loovusteooriad on palju, leiab töö autor, et loov mõtlemine on kõige enam seostatav Guilfordi (1950) divergentse mõtlemisega, millel põhineb ka käesolev uurimistöö.

Loovuse neli alaoskust

Divergentne mõtlemine kujutab endast teooriat ja meetodit, mille uurimisega on tegeletud juba pikki aastaid (Runco, 2017). Mõiste võttis esimesena kasutusele tänapäeva loovusuuringute alusepanija Joy Paul Guilford (Baer, 2011). Divergentne mõtlemine on võime välja pakkuda võimalikult palju lahendusi ja uudseid ideid ühe probleemi lahendamiseks või leida tavapärastele esemetele alternatiivseid kasutusviise (Guilford, 1957; Barbot et al., 2016). Divergentse mõtlemise põhikomponendid ehk loovuse alaoskused on mõtlemise voolavus, originaalsus, paindlikkus ja üksikasjalikkus (Guilford, 1957; Guilford & Illinois State..., 1973; Baer, 2011).

Mõtlemise voolavus (*Fluency*) on võime välja pakkuda võimalikult palju erinevaid ideid ja lahendusi vastuseks ühele probleemile (Guilford & Illinois State ..., 1973; Robson, 2014). See sisaldab endas erinevaid aspekte, nagu ideede voolavus, mis pakub ainet millegi loomiseks, kujutluste voolavus, mis võimaldab olemasolevast ideest midagi luua ning assotsiatiivne voolavus, mis on omandatud kogemuste ja teadmiste meeldetuletamise ladusus (Guilfordi, 1957). Mõtlemise voolavust iseloomustab indiviidi suutlikkus välja mõelda palju erinevaid ideid ja viise asjade tegemiseks, ta on küsimustele vastates kiire ja saab sellega kergesti hakkama (Proctor & Burnett, 2004). Laste mõtlemise voolavust on võimalik arendada igas eas ning selleks saab teha erinevaid harjutusi. Näiteks võivad lapsed pakkuda võimalikult palju erinevaid kasutusviise tavapärastele esemetele (Guilford & Illinois State ..., 1973).

Originaalsus (*Originality*) on võime leida tuntud ideedele ja tavapärastele esemetele ebatavalisi ja uudseid lahendusi ning kasutusviise (Guilford & Illinois State..., 1973; Robson, 2014). Originaalsust iseloomustab indiviidi julgus võtta riske ja avaldada oma ideid (Shively, 2011), olles seejuures entusiastlik kõige uue, keerulise ja salapärase suhtes. Ta leiutab, mõtleb välja, konstrueerib, parandab, asendab, täiustab ja kujundab (Proctor & Burnett, 2004). Laste

mõtlemise originaalsuse arendamiseks tuleb anda neile üldine käsitletav teema ning paluda oma tööd esitleda tavapärasest erineval viisil (Guilford & Illinois State..., 1973).

Paindlikkus (*Flexibility*) on võime ületada erinevaid takistusi, mis tulenevad traditsioonidest ja harjumustest ning leida ideedele ja materjalidele uusi, huvitavaid ja tavapärasest erinevaid lähenemisviise (Guilford & Illinois State..., 1973; Robson, 2014). Paindlikkus sisaldab endas kahte aspekti: esiteks spontaanne paindlikkus, mida indiviid näitab omal algatusel ning see võib olla aluseks fantaasiarikkale ja loomingulisele kujutlusvõimele; teiseks loov paindlikkus, mis on oluline probleemide lahendamisel (Guilford, 1957). Mõtlemise paindlikkus on iseloomulik mitmekülgsel ja konstruktiivsel isikule, kes suudab tegeleda mitme ideega korraga ja on uute ideede suhtes vastuvõtlik. Ta suudab lahendada, mugandada, varieerida, ümber korraldada ja paremaks muuta (Proctor & Burnett, 2004).

Üksikasjalikkus (*Elaboration*) on võime välja töötada ja pakkuda detaile lahenduste ja ideede täiustamiseks (Guilford & Illinois State..., 1973; Robson, 2014). See on väljatöötamise lõppfaas, kus loov idee või toode muudetakse teistele arusaadavaks ning sellele lisatakse detaile kaunistamiseks ja täiustamiseks (Shively, 2011). Mõtlemise üksikasjalikkus väljendub tuttavates olukordades ja objektides, kus indiviid näeb uusi võimalusi ning kasutab situatsioonide ja objektide ilustamiseks erinevaid võimalusi. Ta suudab suurendada, arendada, muuta, varieerida, vahendada ja asendada (Proctor ja Burnett, 2004).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et loovuse alaoskused sisaldavad endas väga erinevaid aspekte, mis ilmnevad indiviidi käitumises ja mõtlemises ning selle arendamine on võimalik ka eelkooliealistel lastel.

Loovuse areng eelkooliealistel lastel

Koolieelses eas on lastel raske eristada loovust ja kujutlusvõimet (Leggett, 2017). Lapsed on oma tegevustes originaalsed ja väljendusrikkad ning neid ei takista varasemad kogemused ja rutiin (Runco, 2010). Nad loovad kujutluspilte, esitlevad neid ja suhtlevad maailmaga erinevatel viisidel. Väljendades oma mõtteid ja ideid, kasutavad lapsed erinevaid sümbboleid ja väljendusviise (Edwards, Springate, & ERIC..., 1995). See on ka põhjuseks, miks peetakse lapsi väga loovateks, kuigi neil puuduvad erialased teadmised ja produktiivsus (Runco, 2010).

Lapse loovuse areng toimub tervikuna, sellesse protsessi on hõlmatud kõik arengu erinevad aspektid ning need mõjutavad üksteist vastastikku. Loovuse areng toetab kognitiivset, füüsilist, keele ning sotsiaalset ja emotsionaalset arengut (Duffy, 2005). See mõjutab ka lapse vaimset tervist, isiksuse arengut ja aitab säilitada huvi selle vastu, mida nad

teevad (Saracho, 2012). Laste jaoks tähenduslikud tegevused aitavad näha seoseid erinevate valdkondade vahel (Edwards et al., 1995) ning nende loovus areneb kõige paremini mängides, katsetades (Runco, 2016; Leggett, 2017), avatud diskussioonides ja kunstitegevustes (Edwards et al., 1995). Koolieelses eas on lapsed loominguliselt väga võimekad ning seepärast on siis parim aeg laste loomingulise mõtlemise kujundamiseks (Leggett, 2017).

Eelkooliealiste laste loovuse arengu seisukohalt on oluline roll ka keskkonnal (Edwards et al., 1995; Kiewra & Veselack, 2016), mis peaks stimuleerima loovust (Kiewra & Veselack, 2016). Selleks tuleb võimaldada lapsele piisavalt aega oma loometöö lõpetamiseks, inspireerivat ruumi ja mitmekesiseid materjale. Loovuse arengut soodustab turvaline keskkond, mis peegeldab täiskasvanute julgustavat ja toetavat suhtumist. Lapsel peab olema julgus võtta riske ja eksida. Samuti on olulised antud ülesanded, mis peavad olema inspireerivad ja seikluslikud (Edwards et al., 1995).

Kunstivaldkond lasteaias

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) § 21 lg 1 Valdkond *Kunst* eesmärkide sõnastusest lähtuvalt tunneb laps rõõmu loovast eneseväljendusest; (2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma; (3) vaatlleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid; (4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid; (5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt ning (6) vaatlleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut. Nende tegevuste kaudu õpib laps enda jaoks maailma mõtestama, tutvub erinevate kunstiliikidega, arendab oma meeli ja motoorikat (Oll, 2009). Lisaks on kunstitegevused tihedalt lõimitud teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega (Ivanova & Leppoja, 2007; Oll, 2009), arendades lapse kõne, arvutamise- ja võrdlemisioskust, kujundades keskkonnateadlikkust, väärtushinnanguid jne (Ivanova & Leppoja, 2007).

Kunstitegevused meeldivad eelkooliealistele lastele (Ivanova & Leppoja, 2007; Oll, 2009). Esiteks valmib käelise tegevuse tulemusena alati midagi, mis on koheselt nähtav ja see tekitab eduelamuse (Ivanova & Leppoja, 2007). Teiseks väljendavad lapsed end intuiitiivselt, neid ärgitavad tegutsema ideed ja tunded neis endis (Ivanova & Leppoja, 2007; Oll, 2009) hoolimata sellest, kas tehtud töödest saadakse aru või mitte. Kolmandaks on võimalik oma kunstitööd teistele näidata ja lapsed on alati valmis rääkima ning tehtud töid selgitama (Ivanova & Leppoja, 2007). Valminud töödest olulisem on millegi loomine, uue avastamine ja proovimine ning tekkinud probleemidele lahenduste leidmine. Laste kunstitööde

mõjukusele aitab kaasa erinevate tehniliste oskuste omandamine, mis võimaldab luua vaheldusrikkaid ja huvitavaid töid (Oll, 2009).

Voolimise olemus ja oskused eelkooliealistel lastel

Kunstikasvatusega ja käeliste tegevustega lasteaias on tihedalt seotud kunstivaldkonna tehniline oskus voolimine (Ivanova & Leppoja, 2007). Voolimine ehk vaba modelleerimine on tegevus, kus esemeid kujundatakse ja vormitakse käsitsi (Rohlin, 2003) ning ideed ja emotsioonid antakse edasi plastilises vormis (Hanson, 1971). Voolimine on pika ja mitmekesise ajalooga käsitööliik ning vanimad säilinud savikujukesed ja -nõud pärinevad kiviajast (Hanson, 1971; Rohlin, 2003). Juba siis pöörati tähelepanu lisaks eseme praktilisele väärtusele ka nende esteetilisele välimusele. Edasi püüti anda kaunist vormi ja tehti pinnakaunistusi (Hanson, 1971).

Kõige esimesed materjalid, millega lapsed kokku puutuvad on liiv ja lumi (Hanson, 1971), mis annavad tehniliselt teistsuguse modelleerimiskogemuse (Ivanova & Leppoja, 2007). Näiteks liiv on pude materjal ja seega ümarplastilisi vorme sellest vormida ei saa (Hanson, 1971). Voolimiseks sobivad ka poes müüdavad erinevad voolimismassid ning omavalmistatud voolimissegud nagu paberimass, saepurumass ning küpsetamiseks mõeldud tainas ja soolatainas (Ivanova & Leppoja, 2007; Oll, 2009). Lasteaias on kõige enam kasutatavad voolimismaterjalid plastiliin ja savi (Ivanova & Leppoja, 2007; Oll, 2009) ning lapsesõbralik mesilasvaha (Oll, 2009). Erinevate voolimismaterjalidega tutvumiseks ja nende omaduste tundma õppimiseks tuleb võimaldada lapsel neid katsuda (Oll, 2009) oma käte ja sõrmedega, mis on ka peamisteks tööriistadeks voolimismaterjalide töötlemisel (Hanson, 1971). Erinevate pindade loomiseks (Oll, 2009), detailide vormimiseks, viimistlemiseks ja ühendatavate pindade karestamiseks saab kasutada voolimispulki, mis võivad erineda nii kuju kui ka materjali poolest (Hanson, 1971). Voolimistegevuste juures on võimalik kasutada mitmesuguseid abivahendeid nagu taignarull, erinevad vormid, pintsel, voolimisalus ja švamm (Oll, 2009).

Lisaks voolimismaterjalide põhiomadustele tuleb lastele tutvustada ka voolimisvõtteid, milleks on veeretamine, rullimine, väljavenitamine ja -pigistamine, muljumine, süvendi vajutamine, servade laiali pigistamine, tükeldamine osadeks ning osade kokku liitmine tervikuks (Hanson 1971; Oll, 2009). Veeretamine on materjali peopesade vahel ringikujuliste liigutustega vormimine ning sel viisil saadakse ümarvorm. Rullimisel veeretatakse materjali peopesade vahel edasi-tagasi, mille tulemusel saadakse silindrikujuline vorm. Muljumisel vajutatakse kera peopesade vahel lamedaks. Väljavenitamisel ja

-pigistamisel tuleb toimida ettevaatlikult, et voolimismass pikeneks järk-järgult. Erinevate voolimistehnikate tutvustamisel tuleb lastele töövõtted eelnevalt ette näidata ning alustada lihtsamatest võtetest ja liikuda edasi keerulisemate võtetega (Hanson, 1971).

Koolieelses eas on voolimise eesmärgiks anda lastele vajalikud oskused ja kogemused voolimiseks mälu ja kujutluspildi järgi, tõsta huvi kunsti vastu ning arendada nägemismälu, silmamõõtu, värvimeelt ja loomingulisi võimeid (Hanson, 1971). Voolimine arendab ka vormitunnetust (Ivanova & Leppoja, 2007), peenmotoorikat (Poole, Miller, & Church, 2005; Ivanova & Leppoja, 2007) ja koordineerimisvõimet (Ivanova & Leppoja, 2007; Oll, 2009). Õpetaja ülesanne voolimistegevuste juures on julgustada lapsi katsetama nende enda pakutud lahendusi ja ergutada lapse kujutlusvõimet (Oll, 2009).

Eelkooliealised lapsed oskavad voolides edasi anda esemete vormi, kasutades sealjuures fantaasiaelemente. Nad saavad hakkama lihtsamate tegevuste, kehaasendite ja suurusvahekordade edasi andmisega. Lapsed valmistavad õpetaja kaasabil uusi voolimissegusid, kasutavad iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale ja arvestavad nende omadustega. Erinevate materjalide töötlemine aitab omandatud oskusi mitmekülselt rakendada. Oma voolingute töötlemisel ja viimistlemisel kasutavad lapsed erinevaid töövahendeid ning teavad, et esemete tugevdamiseks tuleb voolingute ühenduskohti niisutada ja viimistlemiseks siluda (Oll, 2009).

Tartu Ülikooli üliõpilastest on varasemalt voolimist oma lõputöös kajastanud autorile teadaolevalt vaid Ebber (2017), kes töötas välja õpiobjekti õõnesvormide voolimise käsitlemiseks 7aastase vasakukäelise lapsega.

Õppematerjalide koostamise põhimõtted

Õppematerjalid on vahendid, mida kasutatakse õppetöös (Läänemets, 2000) uute teadmiste ja oskuste omandamiseks (Läänemets, 2000). Õppematerjalide tüübid jaotuvad sõltuvalt kasutajast õpetaja toetuseks või õpilasele iseseisvaks tööks (Marandi, 2007; Läänemets, 2000) ning nende hulka kuuluvad erinevad õpikud, tekstid (Läänemets 2000; Marandi, 2007) töövihikud, tabelid, pildikogud (Läänemets, 2000), videod, helisalvestised (Läänemets, 2000; Marandi, 2007), õpiobjektid (Villems, et al., 2012) ja muud didaktilised materjalid (Läänemets, 2000). Õppematerjalide koostamise lähtealusteks on nii riiklikud kui ka konkreetse õppeasutuse õppekavad ning erinevad teaduslikult tõestatud õpiteooriad. Õppekavad on vastavuses haridusstrateegiliste eesmärkidega, seega suureneb tõenäosus, et õppematerjal leiab kasutust. Toetumine teaduslikult tõestatud ja praktikas põhjendatud

õpiteooriatele toetab õpitava materjali paremat omandamist (Läänemets, 2000). Õppematerjali koostamisel tuleb lähtuda sellest, et materjal oleks ülevaatlik (Läänemets, 2000), mõistetav, õppeprotsessi toetav, korrektselt vormistatud (Läänemets, 2000; Marandi, 2007) ja autoriõigusi arvestav (Marandi, 2007; VILLEMS, et al., 2012).

Õppematerjali sisu koostamisel tuleb jälgida, et see vastaks õpetusliku valdkonna ja õppekasvatustöö põhieesmärkidele. Õppesisu esitamisel kasutatakse teaduslikult tõestatud ja kinnitust leidnud fakte ning teadmisi. Valitud tegevused ja ülesanded peavad olema motiveerivad, kasvatusliku suunitlusega ning arvestama õppija ealise arenguga (Läänemets, 2000). Esitatud materjal võiks sisaldada lisategevusi ja küsimusi õppijale (Käis, 1992; Läänemets, 2000; Marandi, 2007) omandatud teadmiste kujundamiseks ja oskuste kasutamiseks (Läänemets, 2000). Õpetaja toetuseks koostatud õppematerjalid peavad vajadusel sisaldama täiendavaid selgitusi (Käis, 1992; Marandi, 2007) ja õpitegevusi teema paremaks käsitlemiseks (Läänemets, 2000).

Õppematerjalides esitatav materjal peab olema loetav ja jälgitav (Läänemets 2000; VILLEMS et al., 2016). Selleks tuleb esitada tekst loogilises järjekorras (Läänemets, 2000; Marandi, 2007) ning see peab olema sisult konkreetne ja vältida tuleb liigseid detaile (Käis, 1992; Marandi, 2007). Samuti on oluline jälgida, et tekst sisaldaks vajadusel põhimõistete definitsioone (Läänemets, 2000). Keelekasutuselt peab see olema arusaadavalt sõnastatud (Käis, 1992; Läänemets, 2000; Marandi, 2007) ning järgida tuleb õigekirjareegleid ja üldtunnustatud sõnavara (VILLEMS et al., 2016). Lisaks eelnevale peab tekst taustast eristuma, olema piisava suurusega ning vajadusel võib kasutada illustratsioone õppeprotsessi toetamiseks (Läänemets, 2000).

Varasemad uurimused

Eestis, sealhulgas Tartu Ülikooli sotsiaal- ja haridusteaduskonna üliõpilased, on eelnevalt koostatud uurimustööde raames hulgaliselt erinevaid õppematerjale. Eelkooliealistele lastele mõeldes on bakalaureusetöödena näiteks välja töötatud folkloorseid õppematerjale (Hörn, 2012; Lang, 2018) ja koostatud erinevaid õpperadasid (Traat, 2016; Vijard, 2017; Oras, 2018; Sild, 2019). Samuti on loodud hulgaliselt õppematerjale kunstitegevuste läbiviimiseks, näiteks Tsopp (2018) koostas näidis- tegevuskonspektid kujundamise õpetamiseks kolmeaastastele lastele. Kunstivaldkonna tehnilisele oskusele maalimisele keskendus oma töös Tuur (2017), kes on loonud tegevuskonspektid akvarellmaalitehnika läbiviimiseks 3–4aastaste lastega ning joonistamise juhendamiseks koostas õpiobjekti Siim (2016),

keskendudes oma töös kolmeaastasele vasakukäelisele lapsele. Vasakukäelistele lastele on õppematerjale koostanud ka Tuuling (2016), luues õpiobjekti 3aastase vasakukäelise lapse pabertöodes käsitlevate oskuste õpetamiseks. Kuigi kunstitegevusi seostatakse tihti loovusega ja Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) kohaselt on õppekasvatustöö üheks põhimõtteks loovuse toetamine, siis loovuseteemalised uurimustööd keskenduvad pigem õpetajate hinnangute (Sinilaht, 2018) ja arvamuste (Amer, 2014) uurimisele loovusest. Samuti on uuritud lapsevanemate ja õpetajate hinnanguid omavahelisele koostööle ning kuidas need hinnangud on seotud koolieelikute loova mõtlemisega (Punning, 2015). Loovusele on keskendunud oma uurimuses ka Ginter (2013), kes koostas loovustesti 4–7aastaste laste loovuse hindamiseks.

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Mitmed uurijad on leidnud, et varases lapseas pannakse alus hilisemale loomingulisele potentsiaalile (Saracho, 2012; Sternberg, 2012; Leggett, 2017) ning loovuse arengut peetakse oluliseks ka Eestis (Koolieelse lasteasutuse..., 2008; Haridus- ja Teadusministeerium, 2019). Koolieelses eas on üheks õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks lapse loovuse toetamine (Koolieelse lasteasutuse..., 2008) ning loovuse tähtsusest saavad aru ka paljud õpetajad, kuid vaatamata sellele ei pöörata loovusele ja selle arendamisele alushariduses piisavalt tähelepanu (Teder, 2014). Kuigi õpetajatel on oluline roll laste loominguliste võimete kujundamisel (Eckhoff, 2011; Leggett, 2017), on loovuse arengu toetamise juures üheks probleemiks ka see, et paljud õpetajad keskenduvad kuulekusele ja traditsioonilisele mõtlemisele ning neil puuduvad teadmised laste loomingulise mõtlemise suurendamiseks (Saracho, 2012).

Varasemalt lõputööde raames tehtud loovusealased uuringud keskenduvad pigem õpetajate hinnangutele ja arvamustele loovusest ning koostatud on erinevaid õppematerjalide komplekte kunstitegevuste läbiviimiseks. Tuginedes eeltoodule, siis tööjuhiseid loovuse alaoskuste arendamiseks eelkooliealistel lastel autorile teadaolevalt veel koostatud ei ole. Sellest tulenevalt seati bakalaureusetöö eesmärgiks koostada voolimistehnikas tööjuhised õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamiseks ning uurimuse käigus katsetada nende praktilist väärtust. Teooriast, kunstivaldkonnast lasteaias, õppematerjalide koostamise põhimõtetest ning uurimusele seatud eesmärkidest lähtuvalt püstitati järgmised uurimisküsimused, millele otsiti vastuseid tegevusuuringu käigus:

1. Kuivõrd toetavad koostatud tööjuhised loovuse nelja alaoskuste arendamist eelkooliealistel lastel?
2. Millised on ekspertide arvamused tööjuhiste sobivuse kohta õppematerjalina?

Hinnatavad aspektid on tööjuhiste ülesehitus, kujundus, arusaadavus, kooskõla Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga, eakohasus, mitmekesisus, materjalide ja vahendite sobivus.

3. Millisel moel ja määral oleks vaja ekspertide arvates tööjuhiseid täiendada ja parandada?

Tööjuhiste koostamine

Käeolevas töös koostati õppematerjal ehk tööjuhised kasutamiseks õpetajale ning nende koostamisel jälgiti, et voolimistegevused toetaksid loovuse alaoskuste arendamist eelkooliealistel lastel. Tööjuhiste koostamisel võeti aluseks Guilfordi (1957) loovuse teoreetiline käsitus, mille kohaselt on loovuse alaoskused mõtlemise voolavus, originaalsus, paindlikkus ja üksikasjalikkus.

Tööjuhiseid koostades lähtuti Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008), milles § 4 lg 1 õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted sätestavad ühe osana lapse loovuse toetamise ning § 21 lg 2 Valdkond *Kunst* sisust, milleks on: (1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ja tunnete edasiandmine nähtaval kujul; (2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine; (3) tehniline oskus: voolimine; (4) kunstiteoste vaatlemine ja vestlused kunstiteostest.

Nelja tööjuhise koostamisel toetuti Johannes Käisi (1992) tööjuhiste koostamise meetodilistele nõuetele, kus (1) tööülesanded peavad olema sõnastatud selgelt ning sisult peavad need olema konkreetsed ja asjalikud, (2) tööjuhise peab vajadusel sisaldama lühikesi seletusi või faktilisi andmeid, (3) tööülesanneteks vajalikud vahendid peavad olema nimetatud, (4) tööjuhise peab võimaldama tööülesannete valikut, (5) üksikud tööülesanded peavad olema mitmekesised, kuid lähtuma siiski käsitletavast temast, (6) tuleb piirduda olulisemaga, et mitte koormata liigse töö või materjaliga, (7) osa tööülesandest on mõtteliseks läbitöötamiseks ning sisaldavad hilisemat vestlust, (8) silmas tuleb pidada ka põhiteadmiste kindlat omandamist, (9) välja peab olema toodud ajamäär töö tegemiseks. Tööjuhiseid koostades lähtuti sellest, et voolimistegevused toetaksid loovuse alaoskuste arendamist, oleksid mitmekülgsed ja praktilised tööd valmiks erinevaid voolimisvõtteid kasutades.

Tööjuhiste koostamisel ideede saamiseks ja tegevuste väljatöötamiseks tutvuti erinevate loovust, kunstitegevusi ja voolimist sisaldavate trükistega ning veebis leiduvate materjalidega. Välja pakutud voolimistegevused sündisid autori loomeprotsessi tulemusena, kus inspiratsiooni saadi näiteks Ginteri (2013) magistriltööst, Kooli magistriltööst (2018) ja Guilfordi (1957) artiklist.

Tööjuhise nr 1 – „Loovuse alaoscuse mõtlemise voolavuse arendamiseks“ (vt Lisa 1).

Tööjuhise sisaldab teema tutvustust, mille eesmärk on anda õpetajale vajalikud eelteadmised loovuse alaoscusest mõtlemise voolavus. Tegevuse ajakulu on keskmiselt 20 minutit.

Tööjuhises on välja toodud erinevad voolimismaterjalid, mille hulgast on õpetajal võimalik valida, samuti on nimetatud töö teostamiseks vajaminevad töövahendid.

Tööjuhise nr 1 kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps kasutab voolimisvõttena veeretamist;
- 2) laps pöörab tähelepanu detailide ühendamisele;
- 3) laps voolib etteantud aja jooksul esemeid ja olendeid, mis on ümmargused.

Voolimistegevuse käigus voolivad lapsed 15 minuti jooksul võimalikult palju esemeid ja/või olendeid, mis on ümmargused. Peale voolimistegevust toimub valminud tööde vaatlemine ja kokkuvõttev vestlus, kus õpetaja palub lastel rääkida, keda või mida nad voolisid.

Tööjuhiste lõppu on lisatud ideid edaspidiseks eesmärgiga toetada õpetaja arusaama käsitletavast teemast ja võimaldada voolimistegevuste valikut. Välja on toodud kaks voolimistegevust: laps voolib võimalikult palju esemeid, mis on kollased (banaan, päike, juust jne); laps voolib võimalikult palju esemeid või olendeid, mis algavad tema nime algustähega (näiteks Piia voolib pirni, palli, porgandi jne).

Tööjuhise nr 2 – „Loovuse alaoscuse mõtlemise originaalsuse arendamiseks“ (vt Lisa

2). Tööjuhise sisaldab teema tutvustust, mille eesmärk on anda õpetajale vajalikud eelteadmised loovuse alaoscusest mõtlemise originaalsus. Tegevuse ajakulu on keskmiselt 30 minutit. Tööjuhises on välja toodud erinevad voolimismaterjalid, mille hulgast on õpetajal võimalik valida meelepärane, samuti on nimetatud töö teostamiseks vajaminevad töövahendid.

Tööjuhise nr 2 kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps moodustab voolitud detailidest terviku;
- 2) laps väljendab voolides oma fantaasiat.

Tegevuse käigus voolivad lapsed loomad kunikkolo ja ehooro, kes elavad kaugel salapärasel metsas. Peale voolimistegevust toimub valminud tööde vaatlemine ja kokkuvõttev vestlus, kus õpetaja palub lastel selgitada: Kas keegi on neid loomi varem näinud? Mida neile loomadele süüa meeldib? Mis on loomades sarnast? Mis erinevat?

Tööjuhiste lõppu on lisatud ideid edaspidiseks, sisaldades kahte voolimistegevust: laps voolib oma unistuste sünnipäevavordi, millist ei ole kellelgi teisel; laps voolib kala, mida mitte

keegi ei ole varem näinud. Lisategevuste eesmärk on toetada õpetaja arusaama käsitletavast teemast ja võimaldada voolimistegevuste valikut.

Tööjuhise nr 3 – „Loovuse alaoscuse mõtlemise paindlikkuse arendamiseks“ (vt Lisa 3). Tööjuhise sisaldab teema tutvustust, mille eesmärk on anda õpetajale vajalikud eelteadmised loovuse alaoscusest mõtlemise paindlikkus. Tegevuse ajakulu on keskmiselt 30 minutit. Tööjuhises on välja toodud erinevad voolimismaterjalid, mille hulgast on õpetajal võimalik valida meelepärase, samuti on nimetatud töö teostamiseks vajaminevad töövahendid.

Tööjuhise nr 3 kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps pöörab tähelepanu detailide ühendamisele;
- 2) laps rullib erineva pikkusega vorme;
- 3) laps moodustab piklikest vormidest tervikto.

Tegevuse käigus rullivad lapsed piklikke (koonusekujulisi) vorme ning moodustavad nendest erinevaid olendeid (tigu, uss jne) ja esemeid (pats, kringel, spiraaltehnika nõu jne). Peale voolimistegevust toimub valminud tööde vaatlemine ja kokkuvõttev vestlus, kus õpetaja palub lastel selgitada mida ja keda nad voolisid.

Tööjuhise lõppu on lisatud ideid edaspidiseks, et toetada õpetaja arusaama käsitletavast teemast ja võimaldada voolimistegevuste valikut. Välja on toodud kaks voolimistegevust: laps veeretab palli ja kujundab sellest välja venitamise teel mõne olendi või eseme; laps veeretab palle (näiteks 5 palli) ja muljub need lamedaks. Õpetaja palub kujunditele lisada detaile ja muuta need esemeteks või olenditeks. Näiteks kell, päike, nägu jne.

Tööjuhise nr 4 – „Loovuse alaoscuse mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks“ (vt Lisa 4). Tööjuhise sisaldab teema tutvustust, mille eesmärk on anda õpetajale vajalikud eelteadmised loovuse alaoscusest mõtlemise üksikasjalikkus. Tegevuse ajakulu on keskmiselt 30 minutit. Tööjuhises on välja toodud erinevad voolimismaterjalid, mille hulgast on õpetajal võimalik valida, samuti on nimetatud töö teostamiseks vajaminevad töövahendid.

Tööjuhise nr 4 kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps kasutab erinevaid voolimisvõtteid: veeretamist, süvendi vajutamist, servade laiali pigistamist töö teostamiseks;
- 2) laps pöörab tähelepanu detailide ühendamisele;
- 3) laps kaunistab õõnesvormi voolitud detailidega ja/või voolimispulgaga.

Tegevuse käigus voolivad lapsed õõnesvormid ja täiendavad saadud kujundit, lisades sellele erinevaid voolitud detaile ning kaunistavad voolingu pinda vastavalt oma soovile.

Peale voolimistegevust palub õpetaja lastel selgitada, kelle või mille nad voolisid ja mida algkujundile lisasid.

Tööjuhiste lõppu on lisatud ideid edaspidiseks, sisaldades kahte voolimistegevust: laps veeretab palli, mis jääb põhikujundiks ja hakkab sellele lisama detaile, kujundades sellest mõne eseme või olendi; laps rullib silindri, mis jääb põhikujundiks ja hakkab seda kujundama, lisades erinevaid detaile. Lisategevuste eesmärk on toetada õpetaja arusaama käsitletavast teemast ja võimaldada voolimistegevuste valikut.

Metoodika

Käesolevas bakalaureusetöös kasutati uurimismeetodina tegevusuuringut, kuna töö eesmärgiks seati voolimistehnikas tööjuhiste koostamine, mida õpetajad saaksid kasutada loovuse alaoskuste arendamiseks eelkooliealistel lastel. Tegevusuuring on suunatud konkreetse tegevuse uurimisele, kus proovitakse lahendada mõnd praktilist probleemi. Selle läbiviijad on eelkõige praktikud, kelle eesmärgiks on erialast tegevust edendada (Fichtman Dana, 2016; Laherand, 2008; Löfström, 2011). Tegevusuuring on üldjuhul kogukonnapõhine ja kohese praktilise rakendatavusega. See on loomult tsükliline ning koosneb planeerimise, tegutsemise, vaatlemise ja analüüsimise etappidest (Löfström, 2011).

Valim

Uurimistöö läbiviimiseks moodustati eesmärgipärane valim, mille kohaselt kaasati uuritavad kindlate kriteeriumite alusel (Laherand, 2008; Öunapuu, 2014). Tingimuseks oli, et uuritavad õpetajad vastaksid järgmistele kriteeriumitele: omavad erialast kvalifikatsiooni, töötavad uurimuse hetkel eelkooliealiste lastega ja on töötanud koolieelses lasteasutuses vähemalt viis aastat. Uuritavate töökogemust peeti oluliseks, kuna valdav osa õpetajaid saavutavad eksperttaseme juba peale viieaastast töökogemust (Berliner & American Association..., 1988). Eelneva aluseks on pedagoogide kompetentsuse 5-astmeline mudel, mille kohaselt on õpetaja professionaalses arengus järgmised tasemed: noviits (*novice*) ehk algaja, kes õpib aru saama ja rakendama lihtsamaid õpetamisreegleid; edasijõudnud algaja (*advanced beginner*), kes omab strateegilisi algoskusi; kompetentne õpetaja (*competence level*), kes omab strateegilisi oskusi ja vastutustunnet; vilunud õpetaja (*proficiency level*), kes omab vilunud töötunnetust; ekspert tase (*expert level*), kes oskab tegutseda intuiitiivselt (Berliner & American Association..., 1988).

Ühe Eesti maakonna lasteaedadega võeti ühendust e-posti teel ja küsiti juhtkonna nõusolekut uurimises osalemiseks (vt Lisa 5). Koostatud tööjuhiseid katsetasid neli eksperti. Ekspertidele selgitati uurimustöö teemat ja eesmärki, uurimisprotseduuri, nende rolli selles ja paluti nõusolekut uurimises osalemiseks. Ekspertidele kinnitati, et uuringus osalemine on vabatahtlik ja alati on võimalus tegevus lõpetada. Vastavalt eetiknõuetele on ekspertide anonüümsus ja konfidentsiaalsus tagatud, seetõttu kasutatakse andmeid üldistatud kujul. Ekspertide andmed on välja toodud tabelis.

Tabel 1. Ekspertide andmed

Ekspert	Tööstaaž aastates	Haridus	Töötab 6–7aastaste lastega
E1	33 aastat	Rakenduslik kõrgharidus	Jah
E2	22 aastat	Bakalaureus	Jah
E3	10 aastat	Bakalaureus	Jah
E4	8 aastat	Rakenduslik kõrgharidus	Jah

Mõõtevahendid

Andmete kogumiseks kasutati kirjalikku küsimustikku (vt Lisa 6), mis on tegevusuuringus levinud andmete kogumise viis, et saada eksperthinnanguid uutele rakendustele (Õunapuu, 2014). Küsimustik koostati lähtudes bakalaureusetöö eesmärgist ja uurimisküsimustele toetudes. See sisaldas avatud küsimusi, mis annavad vastajale võimaluse vabalt vastata, innustavad avaldama oma arvamust andmata ette vastusevariante (Õunapuu, 2014).

Küsimustik oli jaotatud seitsmeks osaks. Esimeses osas sooviti saada lisateavet ekspertide sobilikkuses, nende suhtumist loovuse arendamisse ning milliseid õppematerjale on eksperdid kasutanud loovuse arendamiseks. Teises osas uuriti tööjuhiste sisulist poolt, näiteks ülesehituse, arusaadavuse, eakohasuse jne kohta. Kolmandas kuni kuuendas osas uuriti ekspertide arvamusi ning ettepanekuid parendamiseks ja täiustamiseks iga tööjuhise kohta eraldi. Seitsmendas osas said eksperdid kommenteerida tööjuhiseid üldiselt ning anda lisasoovitusi nende parandamiseks ja täiendamiseks. Küsimustikku otsustati andmete kogumiseks kasutada ekspertide mugavust silmas pidades – seda on võimalik täita osade kaupa ja neile sobival ajal.

Teise mõõtevahendina kasutati vaatlust. Vaatlus on süstemaatiline ja eesmärgipärane info kogumise viis, kus uurija kogeb inimeste tegevusi ja erinevaid protsesse toimumise käigus. Vaatlusel on erinevaid vorme ning neid eristatakse enamasti uurija osaluse järgi (Laherand, 2008; Vihalemm, 2014). Käesoleva töö raames viidi läbi avalikustatud vaatlejana

tehtav vaatlus, kus vaadeldavad on teadlikud vaatluse toimumisest ning vaatleja tegevusse ei sekku (Vihalemm, 2014). Vaatluse jaoks koostati vaatluslehed (vt Lisa 7), mis lähtusid uurimisküsimustest ja tööjuhistest. Vaatlused viidi läbi ekspertidele sobival ajal.

Uurimuse usaldusväärsuse tagamiseks pidas töö autor uurijapäevikut (vt Lisa 8), mis võimaldas kogu tööprotsessi jooksul oma kogemusi ning tähelepanekuid dokumenteerida ja reflekteerida (Laherand, 2008; Löfström, 2011). Uurijapäeviku pidamist alustati jaanuaris 2019, mil hakati välja töötama tööjuhiseid ekspertidele. Päevikusse koondati käsikirjaliselt märkmed, kus kirjeldati toimuvaga seotud mõtteid ja ideid, õpetajatelt saadud soovitusi, läbiviidud tegevusi ja ilmnunud takistusi ning see kajastab kogu protsessi arengut.

Protseduur

Bakalaureusetöö viidi läbi lähtudes Löfströmi (2011) tegevusuuringu etappidest. Uuringu esimeses etapis uuriti, milliseid õppematerjale on varasemalt tehtud, sõnastati uurimisprobleem, püstitati eesmärgid ja uurimisküsimused ning pandi paika tegevuskava.

Teises etapis tutvuti erinevate loovust, kunstitegevusi, voolimist ja õppematerjale kajastavate trükistega ning veebilehtedega, et koguda ideid ja mõtteid tööjuhiste koostamiseks.

Kolmandas etapis koostati teoreetilistest alustest lähtudes tööjuhised õpetajatele. Nende koostamisega alustati jaanuaris 2019 ning katsetamiseks planeeriti märts 2019. Lisaks kontakteeruti kahe kogenud õpetajaga, kellelt küsiti tagasisidet tööjuhiste arusaadavamaks ja paremaks muutmiseks. Selle käigus lisati tööjuhiste teema tutvustus, mille eesmärgiks on anda õpetajale vajalikud eelteadmised loovuse alaoskustest. Samuti lisati tööjuhiste lõppu lisategevused, et toetada õpetaja arusaama käsitletavast teemast ja võimaldada voolimistegevuste valikut.

Neljandas etapis, veebruaris 2019, kontakteeruti elektronposti teel ühe Eesti maakonna lasteaedade direktoritega ning küsiti nõusolekut tööjuhiste katsetamiseks ja uuringus osalemiseks. Tegevuse etapis koostati ka küsimustik ekspertidele lähtuvalt uurimuse eesmärgist ja uurimisküsimustest. Usaldusväärsuse tagamiseks kasutati selle koostamisel kaaskodeerijat.

Viiendas etapis edastati ekspertidele tööjuhised. Informatsiooni vahetamine toimus e-posti ja telefonivestluse teel. Uurimuse usaldusväärsuse tõstmiseks otsustas autor viia läbi tegevuste vaatlused, selleks kontakteeruti ekspertidega ning koostati vaatluslehed. Kahe eksperdiga, kes ei olnud veel voolimistegevusi läbi viinud, tehti kokkulepped vaatluste osas. Töö eetilise seisukohast oli oluline teavitada lapsevanemaid vaatlustegevuse läbiviimisest

(vt Lisa 9) ning neil oli võimalus loobuda oma lapse osalemisest. Teavitav kiri saadeti e-posti teel ja pandi rühmaruumi stendile. Peale tutvumist tööjuhiste ja nendes olnud tegevuste läbiviimist edastati ekspertidele küsimustikud e-posti teel. Andmete kogumine toimus vahemikus märts 2019 – aprill 2019.

Kuuendas etapis hakati analüüsima ekspertidelt saadud tagasisidet ja vaatlustulemusi. Kogutud andmetega tutvuti põhjalikult, misjärel tulemused kodeeriti ning analüüsiti induktiivselt. Kodeerimine viidi läbi käsitsi, kuna valim ja andmete maht ei olnud suur. Kodeerimisel koostati uurimisküsimustest lähtuvalt kolm peakategooriat, milleks olid (1) loovus, (2) arvamused tööjuhistest ning (3) ettepanekud tööjuhiste parandamiseks ja täiendamiseks. Esimesele kategooriale loodi viis alakategooriat, milleks olid (1) mõtlemise voolavus, (2) mõtlemise originaalsus, (3) mõtlemise paindlikkus, (4) mõtlemise üksikasjalikkus ja (5) tööjuhiste toetus loovuse alaoskuste arendamisel. Teisele kategooriale loodi kolm alakategooriat, milleks olid (1) tööjuhiste esitus, (2) tööjuhiste sisu ja (3) tööjuhiste eakohasus. Kõigepealt jaotati küsimustikest saadud andmed kategooriatesse ja alakategooriatesse ning seejärel vaatlusandmed ja uurijapäeviku sissekanded. Usaldusväärsuse tõstmiseks kasutati kaaskodeerija abi. Peale kodeerimist ja tulemuste analüüsimist hävitati andmed eetilistel kaalutlustel.

Tulemused

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli koostada voolimistehnikas tööjuhised õpetajatele eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamiseks. Materjali hindamiseks saadi tagasisidet neljalt eksperdilt, kes olid materjalidega tutvunud ja tööjuhiseid õppetegevustes praktiseerinud, viidi läbi kahe eksperdi tegevuste vaatlused ning tehti uurijapäevikusse sissekandeid. Tulemuste juurde on toodud ka ekspertide arvamused, mis on tekstis kujutatud jutumärkides muutmata kujul.

Küsimustiku esimeses osas küsiti taustaandmeid, ekspertide senist töökogemust ja haridustaset. Kõik eksperdid omasid kõrgharidust ja töökogemust õpetajana rohkem kui viis aastat ning töötasid hetkel eelkooliealiste lastega. Lisaks uuriti ekspertide suhtumist loovuse arendamisse ja milliseid õppematerjale nad on selleks õppetegevuses kasutanud. Loovuse arendamist peavad oluliseks kõik vastanud eksperdid ning õppematerjalidest on nad kasutanud erinevaid trükiseid ja internetis leiduvaid materjale. Vastanutest E2 toob välja, et „loovuse areng ja arendamine toetab lapse minapildi ja isiksuse arengut ning endaga hakkamasaamist edaspidises elus.“ Loovuse arendamist peab tähtsaks ka E3, kes leiab, et

„loovus on laste arengu üks oluline osa. Kui laps saab oma kätega midagi teha ja luua, siis see arendab tema mõttetegevust.“ Loovuse arendamiseks on E2 kasutanud „Joonista ja jutusta“ õppematerjale.

Ekspertide arvamused tööjuhiste sobivuse kohta ning ettepanekud parandusteks ja täiendusteks. Ekspertide vastustest ilmneb, et tööjuhised on abiks õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamisel voolimistööde kaudu. E3 põhjendas oma arvamust järgnevalt: „Antud tööjuhised olid igati abiks ja andsid mõtteainet laste loovuse alaoskuste arendamise osas ja kindlasti andsid uusi ideid.“ E2 kirjutab, et „tööjuhised on suureks abiks, sest õpetajal on lihtne selgitada ja lapsel kergem mõista töö eesmärki. Samas jääb lapsele oma vaba valik ja otsustamise võimalus.“ Eelnevat kinnitab ka uurijapäevik, mis sisaldab sissekanded eravestluste kohta kahe eksperdiga peale vaatlustegevusi.

Kooskõla Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) valdkonna *Kunst* sisuga on kõigi ekspertide arvates olemas. Oma arvamust põhjendab E4 järgnevalt: „Tööjuhised on kooskõlas Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga, kuna lapsed kujutasid oma mõtteid ja fantaasiaid nähtaval kujul ning voolimisel kasutasid nad erinevaid töövõtteid nagu rullimine, veeretamine, silumine jne. Samuti oli lastel võimalus kõigi tegevuste juures kaunistada või täiustada oma tööd ning peale voolimist sai iga laps võimaluse sellest rääkida.“ E2 arvab, et nii voolimistehnika kui lapse kujutlusvõime ja loovus on toetatud. Eelnevat kinnitavad ka vaatlusandmed.

Tööjuhistes olevaid voolimistegevusi pidasid mitmekesiseks kõik eksperdid. E2 ja E4 leiavad, et voolimistegevused andsid lastele tegutsemiseks ja mõtlemiseks piisavalt valikuid. E3 toob välja, et „voolimistegevused olid kõik loomult erinevad, huvitavad ja ka raskusastmelt erinevad. Mõni tegevus nõudis lapselt suuremat pingutust, teine jällegi vähem.“ Vaatlustulemus kinnitab ekspertide arvamusi ning laste huvi püsis kõigi tegevuste jooksul. Eelnevast võib järeldada ka uurijapäevikusse tehtud märkmetest, mis sisaldavad laste omavahelist vestlust ja arvamusi, et need tegevused on hoopis teistmoodi ja huvitavad. Ekspertide arvates vajadust voolimistegevuste parandamiseks ja täiendamiseks ei ole.

Tööjuhistes olevad voolimistegevused olid ekspertide arvates laste jaoks motiveerivad. Selle kinnituseks toob E1 välja, et „lapsed voolisid meeleldi, said hakkama, koos tehes innustuti teineteisest.“ E2 kirjutab: „Lastele meeldisid, sest igapäevaselt voolime siiski kindla teematika või õpioskustest lähtuvalt.“ Voolimistegevused meeldisid lastele ja olid motiveerivad ka E3 arvates: „Iga kord, kui lapsed said teada, et teeme jälle tööjuhiste järgi voolimist, oli nende heameel ja hasart märgatav. Lastele meeldis väga enda tööde tutvustamine ja arutelu.“ Samas leidis ka lapsi kes tundsid ebakindlust ning sellest tulenevalt

ei olnud väga motiveeritud. E4 kirjutab: „Mõnda last motiveeris väga, aga mõne lapse pani kinni, ei oldud kindlad, mida tegema peab.“ Vaatlustest selgus, et enamus lapsi olid kõigis tegevustes väga motiveeritud, samas leidsid üksikuid lapsi, kelle puhul oli märgata ebakindlust. Kõige enam tuli ebakindlus välja voolimistegevuse nr 2 juures, kus lapsed esitasid täpsustavaid küsimusi. Üks ekspert oli seejuures väga leidlik ja ei suunanud laste tegutsemist, pigem ärgitas neid iseseisvalt mõtlema. Eelnevat toetavad ka sissekanded uurijapäevikusse, mille kohaselt lapsed ootasid põnevusega voolimistegevusi tööjuhiste järgi. Seda eriti peale teist tegevust, sest nad teadsid, et ülesanded on tavapärasest erinevad.

Tööjuhiste ülesehitust hindasid eksperdid väga heaks ning tugevusena tuuakse välja lihtsat ja loogilist ülesehitust. Lisaks on need ekspertide E2 ja E4 hinnangul kergesti mõistetavad. E3 tõi tugevusena välja, et tööjuhiste lõpus oli ära toodud ka ideed edaspidiseks.

Tööjuhistes olevat teema tutvustust pidasid oluliseks kõik eksperdid. E3 leiab, et teema tutvustus tööjuhises oli igati abiks, andes põgusa ülevaate ning selgitades lahti loovuse alaoskusi. E4 arvates aitas see paremini mõista loovuse alaoskuseid ning näha seoseid tegevuse, selle eesmärkide ja konkreetse alaoskuse vahel. E4 kirjutab: „Näiteks esimeses tööjuhises on lastele voolimiseks etteantud aeg 15 minutit, kuid tavaliselt me ei anna ette nii kindlat aega. Lugesdes teema tutvustust sain aru, et see on oluline mõtlemise voolavuse arendamisel.“ E2 toob välja, et „teema tutvustusest sain õpetajana aru, et loovuse alaoskuste arendamiseks on lastel võimalik oma teadmisi, oskusi ja fantaasiat läbi voolimise väljendada. Kasutades sealjuures erinevaid voolimisvõtteid ja tehnikaid.“ Soovitusi parandusteks ja täiendusteks ekspertidel ei olnud. E3 kirjutab: „Midagi ei muudaks. Väga meeldis.“ Uurijapäevikusse tehtud märkmed peale vaatlusi eravestluste põhjal kinnitavad eeltoodut ning õpetajad toovad lisaks välja, et nad saavad aru ja teavad, mis on loovus, kuid selle alaoskused on nende jaoks midagi täiesti uut ja huvitavat.

Tööjuhiste kujundus oli ekspertide arvates arusaadav ja väga hea ning vajadust selle parandamiseks ja täiendamiseks nende arvates ei ole. E4 kirjutab: „Tööjuhised olid selged ja arusaadavalt kujundatud,“ ning lisab: „Mina ei muudaks midagi.“

Tööjuhiste sõnastust pidasid korrektseks ja arusaadavaks E1, E3 ja E4 ning vajadust parandamiseks ja täiendamiseks nende arvates ei ole. E2 pidas tööjuhiste sõnastust selgeks ja arusaadavaks, kuid tõi välja ebakõla tööjuhise nr 2 juures, kus lapsed peavad voolima kaks looma, hilisemas vestluses on neljast küsimusest kaks vormistatud aga ühe looma suhtes. Muudatusena soovitas E2 täpsustada teises tööjuhises olevaid küsimusi (Kas keegi on varem seda looma näinud? Mida sellele loomale süüa meeldib?).

Ekspertide arvamused tööjuhises nr 1. Ekspertide arvates on tööjuhises toodud voolimistegevusega võimalik arendada mõtlemise voolavust. E3 kirjutab, et „toetudes laste töödele, julgen väita, et antud voolimistegevus oli igati mõtlemise voolavust arendav. Ümarad esemed ja asjad valmisid lastel ilma suurema pingutusega. Laste töökäiku jälgides oli näha, et nad nautisid protsessi.“ E2 leiab, et antud tegevusega on „võimalik lähtuda eelnevatest oskustest, kogemustest ja mõtlemisest. Kindlasti üks detail või voolitud ese viib mõtlemist ja mälu kasutades uue komponendini. Tulemusena võib sündida hoopis midagi uut ja originaalset.“ E4 arvab, et voolimistegevus toetas mõtlemise voolavuse arendamist, kuna antud tööjuhise järgi said lapsed endi mõtteid ja ideid rakendada selleks ettenähtud aja jooksul. Vaatlusest selgus, et kiiremad lapsed jõudsid voolida seitse kuini üheksa eset, kuid mõni laps vajab rohkem aega mõtlemiseks. Kõik tööd olid huvitavad ja erinevad. Ekspertide arvates tööjuhises nr 1 voolimistegevuse parandamiseks ja täiendamiseks vajadust ei ole.

Ekspertid pidasid tööjuhises olevat voolimistegevust eelkooliealistele lastele eakohaseks. E3 leiab, et „ümarvormi voolimine, esemele või asjale ümara vormi, -kuju ja iseloomulike tunnuste andmine sujus latusalt, ei tekitanud lisaküsimusi. Mõni laps vajab küll töö alguses natuke rohkem aega mõtlemiseks, aga kui algus oli tehtud siis edasi sujus latusalt.“ Seda kinnitasid ka vaatlustulemused. Lisaks võis näha, et lapsed kasutasid erinevaid töövõtteid voolingule iseloomulike tunnuste andmiseks nagu näiteks rullimist, muljumist ja detailide ühendamist. Samuti meeldis neile vaadata teiste valminud töid ning rääkida enda omadest. Vajadust tööjuhise parandamiseks ja täiendamiseks E1, E2 ja E4 arvates ei ole. E3 leiab, et tööjuhises tuleks pikendada voolimistegevuseks kuluvat aega. Seda kinnitab ka vaatlustulemus, kus mõni laps vajab keskendumiseks rohkem aega ning õpetaja pikendas voolimiseks kuluvat tööaega umbes viis minutit. Teine ekspert kasutas voolimistegevuseks tööjuhises ettenähtud aega. Eeltoodut kinnitavad ka uurijapäevikusse tehtud sissekanded.

Ekspertid leidsid, et tööjuhises olevad tegevuse eesmärgid on kooskõlas voolimistegevusega ning vajadust muutmiseks ja täiendamiseks ei ole. E4 toob välja, et „eesmärgid vastasid tööjuhises olevatele tegevustele, kuna lapsed voolisid esemeid ja/või olendeid, mis on ümmargused ja kasutasid selleks veeretamist ning voolides esemeid mitmest detailist, pidid lapsed tähelepanu pöörama osade ühendamisele.“

Tööjuhises välja toodud materjalid ja töövahendid sobivad kõigi ekspertide arvates töö teostamiseks. E2 leiab, et materjalide valik oli mitmekülgne ja töövahendid piisavad, lastele tuttavad ning käepärased. Töövahendeid pidas sobilikuks ka E3, kes kirjutab, et „antud abivahendid olid igati abiks kujutatud esemele või asjale iseloomulike tunnuste andmiseks.“ Tööjuhises toodud materjalidele lisaksid E3 ja E4 savi. Sellest tulenevalt leiab E4, et tuleks

täiendada ka vahendite nimekirja ning ta lisab: „Vahendid sobivad, kui teha savist, siis võiks vahenditele lisaks ka vett kasutada ja hambaharja töö kujundamisel (kaunistamiseks).“

Ekspertide arvamused tööjuhises nr 2. Ekspertide arvates saab tööjuhises oleva voolimistegevusega loovuse komponentidest mõtlemise originaalsust arendada. E2 arvab, et tegevus „toetab igati mõtlemise originaalsust ning laste fantaasiamaailma tunnetust, kus eksida pole võimalik (võib välja öelda kõik ideed). Mõtlemise juures toimub ka arutelu, mille tulemusena on igal lapsel oma nägemus voolitavast objektist.“ E3 arvab, et antud voolimistegevuse kaudu valmisid väga originaalsed ja omanäolised olendid. Ta lisab, et „antud voolimistegevus tegi lastele rõõmu ja tekitas seejuures elevust. Laste tähelepanu köitsid just huvitavad loomade nimed, mis ei olnud tavapärased ja ei andnud mingisugustki vihjet, milline loom on.“ Samas tõi E2 välja, et tal tuli lastele tegevuse sisu mitu korda seletada ja nende poolt täpsustavatele küsimustele vastata. E4 leiab, et „tööjuhendis oleva tegevusega tuleb välja laste loov mõtlemine. Lastele ei ole ette antud midagi kindalt, vaid laps saab oma fantaasia tööle panna.“ Seda oli näha ka vaatlusel, et antud voolimistegevus tekitas elevust, kuigi mõni tundis alguses natuke ebakindlust. Kuid tööga alustades ja õpetaja tunnustust kuuldes kadus ka ebakindlus. Entusiastlikumad lapsed kinnitasid ebakindlamatele, et neid loomi ei olegi olemas ja tuleb ise välja mõelda. Valminud tööd olid erinevad – leidis tavapäraseid, kuid oli ka väga fantaasiarikkaid olendeid. Laste loovus ja fantaasia ilmnis ka vestluses, kus lapsed oma valminud loomadest rääkisid. Ekspertide arvates vajadust tööjuhise nr 2 voolimistegevuse parandamiseks ja täiendamiseks ei ole.

Tööjuhises nr 2 olevat voolimistegevust pidasid eksperdid eelkooliealistele lastele eakohaseks. E2 leidis, et voolimistegevus oli „uudne, aga eakohane.“ Sama arvab ka E3 „huvitavate ja originaalsete tööde põhjal“ ning põhjendab, et „laps sai kasutada erinevaid vabalt valitud tehnikaid voolingu teostamiseks.“ Ka vaatlus näitas, et lapsed said tööga hakkama ja tundsid elevust, kuigi see nõudis mõne puhul esialgu ebakindlusest ülesaamist. Samuti kasutasid lapsed erinevaid töövõtteid nagu muljumine, veeretamine, rullimine, mõni vajutas süvendi ning kõik pöörasid tähelepanu detailide ühendamisele. Ekspertide arvates vajadust tööjuhise nr 2 parandamiseks ja täiendamiseks ei ole.

Tööjuhises olevad tegevuse eesmärgid on ekspertide arvates kooskõlas väljapakutud voolimistegevusega. E4 arvates said lapsed väljendada oma fantaasiat, voolides huvitavate nimedega loomi ning kasutades erinevaid töövõtteid (rullisid, veeretasid), moodustasid voolitud detailidest terviku.“ Vajadust eesmärkide parandamiseks ja täiendamiseks tööjuhises nr 2 ekspertide arvates ei ole.

Tööjuhises välja toodud materjalid ja töövahendid sobivad E1 ja E2 arvates töö teostamiseks ja nad ei muudaks ega lisaks midagi. E3 arvab, et antud voolimistegevus võimaldab plastiliinile lisaks kasutada ka teisi erinevaid materjale: „Näiteks looduslikku materjali (käbid, tammetõrud, puuoksakesed jne) või miks mitte taaskasutusmaterjali (erinevad pudelikorgid).“ E3 ja E4 lisaksid tööjuhises toodud materjalidele savi.

Ekspertide arvamused tööjuhises nr 3. E3 arvates saab tööjuhises oleva voolimistegevusega loovuse komponentidest mõtlemise paindlikkust arendada, sest lapsed olid leidlikud ning voolisid piklikest kujunditest väga erinevaid esemeid ja olendeid. „E4 toob välja, et „iga loov tegevus aitab kaasa mõtlemisele. Lapsed saavad ise mõelda ja luua midagi uut, kuna ette ei ole antud midagi kindlat.“ E2 arvates on „mõtlemise paindlikkus võime ka midagi uut leiutada, samas toetuda teadmistele ja õpitud oskustele ning antud voolimistegevusega areneb oskus näha tervikut ja valmis komponente.“ Vaatlustel selgus, et lapsed ootavad uut voolimistegevust ning oma töödes olid nad väga loovad. Piklikest vormidest valmis erinevaid kujundeid, mis on ka tavaelus piklikud, kuid mõni laps lähenes väga leidlikult ning vooliti näiteks lehma, batuuti, vihmavarju jne. Eelnevat toetavad märkmed on tehtud ka uurijapäevikusse. Vajadust tööjuhise parandamiseks ja täiendamiseks ekspertide arvates ei ole.

Tööjuhises nr 3 olev voolimistegevus on E2 arvates eakohane eelkooliealistele lastele. E4 leiab, et „selles vanuses lapsed saavad hakkama pikliku vormi rullimisega ja detailide ühendamise.“ Tema arvates muutis voolimise raskemaks ja põnevamaks see, et tehtud esemed ja olendid pidid olema piklikest vormidest. Ka vaatlustulemustest võib järeldada, et tegevus on eakohane, kuna töövõtetena kasutati rullimist ja detailide ühendamist, mis on eelkooliealisele lapsele jõukohane. Lapsele pingutust nõudvaks muutis tegevuse antud ülesande sisu, mis oli tavapärasest erinev. Ekspertide arvates vajadust täiendusteks ja parandusteks ei ole.

Tegevuse eesmärgid on ekspertide arvates kooskõlas väljapakutud voolimistegevusega ning vajadust muudatusteks nende arvates ei ole. E4 on oma arvamust põhjendanud järgmiselt: „Eesmärgid vastasid täiesti tegevusele, sest lapsed pidid voolima piklikke vorme ja nendest terviku moodustama ning sõltuvalt voolitud esemest või olendist pöörati vajadusel ka tähelepanu detailide ühendamisele.“

Tööjuhises nr 3 olevad materjalid ja töövahendid sobivad E1 ja E2 arvates töö teostamiseks ning vajadust muutmiseks ei ole. Eelnevaga nõustuvad ka E3 ja E4, kuid pakuvad materjalide täiendamiseks savi.

Ekspertide arvamused tööjuhise nr 4. Tööjuhises olev voolimistegevus toetab E1, E3 ja E4 arvates loovuse komponentidest mõtlemise üksikasjalikkuse arendamist, sest antud tegevusega tulevad välja laste ideed ja fantaasiad ning oskus läbimõeldud esemeid teha. E2 arvates oli antud tegevusega „võimalik teemas püsimine ja sihipärane tegutsemine. Vormi säilitamine ja sellele erineva teostuse leidmine. Detailide loogiline ühendamine tervikuks. Võime oma tööd teistele tutvustada ja sellest rääkida.“ Vaatlustegevused toetavad õpetajate arvamusi, lapsed olid leidlikud, lähenesid erinevalt ning valminud tööd olid omanäolised. Lapsed täiustasid oma töid erinevalt, enamus lapsi hakkasid detaile lisama, mõni aga kasutas valdavalt voolimispulka. Vajadust tööjuhise nr 4 voolimistegevuse parandamiseks ja täiendamiseks ekspertide arvates ei ole.

Voolimistegevust pidasid eelkooliealistele lastele eakohaseks kõik eksperdid. E4 leidis, et „tööjuhised vastavad täiesti sellele vanusegrupile, sest lapsed pidid kasutama erinevaid voolimisvõtteid ning täiustama oma tööd voolitud detailidega või kasutama selleks voolimispulka.“ Vaatlusel selgus, et õõnesvormi teadsid kõik lapsed ning selle täiustamisel kasutati erinevaid töövõtteid nagu rullimine, veeretamine, muljumine ja detailide ühendamine. Tegevuse muutis lastele huvitavaks asjaolu, et ei olnud ette antud midagi konkreetset ja nad said kasutada oma fantaasiat. Ka oma tööst rääkimine meeldis lastele. Vajadust tööjuhiste täiendamiseks ja parandamiseks ekspertide arvates ei ole.

Tööjuhises olevad tegevuse eesmärgid on E4 arvates kooskõlas voolimistegevusega, sest „õõnesvormi tegemiseks vajalikud voolimisvõtted on eesmärkides välja toodud ning tegevuse käigus peavad lapsed saanud õõnesvormi täiendada.“ Ka E1, E2 ja E3 arvavad, et eesmärgid on tegevusega kooskõlas ning vajadust tööjuhiseid täiendada ja parandada ei ole.

Ekspertid arvavad, et tööjuhises olevad materjalid ja töövahendid sobivad töö teostamiseks ning E1 ja E2 arvates vajadust tööjuhiseid täiendada ja parandada ei ole. E3 ja E4 pakuvad materjalide osas täiendamiseks savi ning E4 soovib lisada töövahendina hambaharja.

Ekspertide kokkuvõtvad arvamused ja soovitused tööjuhiste täiustamiseks ja parandamiseks. Tööjuhiste tugevateks külgedeks peavad E1 ja E2 loogilist ülesehitust ja korrektset vormistust. E3 toob tööjuhiste tugevusena välja põgusa teema tutvustuse, püstitatud eesmärgid ja ideed edaspidiseks. E4 hinnangul olid tööjuhised selgelt mõistetavad ja teostatavad.

Tööjuhistel E4, E1, E3 arvates nõrku külgi ei olnud ning kõik oli hästi üles ehitatud. E2 arvab, et „tööjuhise juures võiks olla kommentaaride koht, kuhu õpetaja saab vajadusel märkmeid teha paljundatud materjali korral.“ Täiendusena soovitas E3 lisada tööjuhise nr 2

juurde enne voolimistegevust laste häälestamiseks jutukese. Ta kirjutab: „.... oleksin näinud pikemat kirjeldust või isegi väikest jutukest salapärasest metsast, kus elasid need kaks looma.“ Sarnane sissekanne on ka uurijapäevikus eravestluse kohta enne teist voolimistegevust. Peale kõigi tegevuste läbiviimist ta tunnistas, et suhtus tööjuhisesse nr 2 teatud eelarvamusega, kuid lapsed olid sellest vaimustuses ja ka eksperdile endale meeldis see tegevus lõppkokkuvõttes kõige enam. Vaatluse tulemusena saab väita, et lastel loomade voolimisega probleeme ei tekkinud, sest õpetaja suutis oma hääletooniga ja kehakeelega luua sobiva õhkkonna ja meeleolu. Uurijapäeviku sissekannete põhjal võib välja tuua, et tegevuste jooksul ekspertidel töö autorile täiendavaid küsimusi ei olnud ning sellest võib järeldada, et tööjuhised olid arusaadavad.

Tööjuhistes olevas materjalis oli uudne E2, E3 ja E4 arvates teema tutvustus ja ideed edaspidiseks. E2 tõi välja, et „voolimisega seotud tööjuhiseid olen kohanud oma praktikas vähe, seega kasutasin huviga. Huvitav, sain ise uusi teadmisi ja oskusi.“ E1 arvas, et „sarnaste juhiste, nii konkreetsete järgi polegi enne teinud.“ Eelnevat kinnitab ka uurijapäevik, mis sisaldab sellekohaseid märkmeid eravestluste kohta ekspertidega.

Ekspertid arvavad, et tööjuhised on vajalikud. E2 põhjendab oma arvamust järgnevalt: „Tööjuhiste vajalikkust hindan kõrgelt, sest see lihtsustab õpetajate tööd ning hea tööjuhendi korral on lastel huvi loovalt tegutseda.“ E3 leiab, et tööjuhised on „igati vajalik materjal õpetajale erinevate teemade käsitlemisel.“ Siinkohal tooksin välja uurijapäeviku sissekande eravestluse kohta peale esimest voolimistegevust eksperdiga E3. Ta ütles, et oleks tahtnud leida aega tööjuhistega varem tegeleda, sest esimeses tööjuhises on lisaülesanne, kus lapsed voolivad esemeid oma nime algustähega ning see oleks hästi sobinud emakeelenädalal.

Rohkem soovitusi tööjuhiste paremaks muutmiseks ega täiendamiseks ei osanud ekspertid anda. E4 arvates oli „kõik selgelt ja arusaadavalt üles ehitatud, ei tekkinud arusaamatust ja kaheti mõistmist. Soovitusi nagu ei oskagi öelda.“

Arutelu

Käesoleva uurimistöö eesmärkideks oli koostada tööjuhised, mis on abiks koolieelse lasteasutuse õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamisel voolimistööde kaudu, katsetada koostatud tööjuhiseid ja täiustada neid vastavalt ekspertide arvamustele. Koostatud tööjuhiseid katsetasid ühe Eesti maakonna koolieelse lasteasutuse neli eksperti. Uurimisküsimustele vastamiseks koguti andmeid kirjaliku küsitluse, vaatluse ja uurijapäeviku abil.

Esimene uurimisküsimus oli: kuivõrd toetavad koostatud tööjuhised loovuse nelja alaoskuse arendamist eelkooliealistel lastel?

Mõtlemise voolavus. Tuginedes vaatlusandmetele ja ekspertide arvamustele, oli lapsel tööjuhises nr 1 oleva voolimistegevusega võimalik lähtuda eelnevatest oskustest ja kogemustest ning üks detail või voolitud ese viis mõtlemist kasutades uue komponendini, millest võib järeldada, et lapsed pakkusid välja erinevaid ideid vastuseks ühele probleemile (Guilford & Illinois State ..., 1973; Robson, 2014) ning omandatud kogemused ja teadmised meenusid ladusalt (Guilfordi, 1957). Lisaks saab välja tuua, et lapsed olid leidlikud ja tegevus andis võimaluse rakendada erinevaid mõtteid ja ideid, samuti valmisid esemed sujuvalt ettenähtud aja jooksul. Mis omakorda viitab asjaolule, et tegevuses tulid välja mõtlemise voolavust iseloomustavad omadused, milleks on suutlikkus välja mõelda palju erinevaid ideid ja viise asjade tegemiseks, olles seejuures kiire (Proctor & Burnett, 2004). Lähtuvalt eelnevast ning tuginedes ekspertide arvamustele ja vaatlustulemustele, võib pidada voolimistegevust mõtlemise voolavust arendavaks.

Mõtlemise originaalsus. Vaatlusandmete ja ekspertidelt saadud tagasiside põhjal tuleb tööjuhises nr 2 oleva tegevusega välja laste loov mõtlemine ja see toetab fantaasiamaailma tunnetust, kuna voolimistegevuse kaudu valmisid väga originaalsed tööd. Seega võib järeldada, et lapsed suutsid tavapärasele ideele leida uudseid ideid ja lahendusi, mis on iseloomulik mõtlemise originaalsusele (Guilford & Illinois State..., 1973; Robson, 2014). Samuti võib välja tuua, et voolimistegevus valmistas rõõmu ja tekitas elevust ning laps sai väljendada kõiki oma mõtteid. Siinkohal tulid välja originaalselt mõtlevale isikule iseloomulikud omadused ning lapsed julgesid võtta riske ja avaldada oma mõtteid (Shively, 2011), olles seejuures entusiastlikud kõige uue, keerulise ja salapärase suhtes (Proctor & Burnett, 2004). Asjaolu, et ühel eksperdil tuli lastele tegevuse sisu mitu korda seletada ning vaatlusel oli märgata üksikuid ebakindlaid lapsi, võib viidata sellele, et õpetajad keskenduvad õppetöös tihti kuulekusele ja traditsioonilisele mõtlemisele (Saracho, 2012). Võttes arvesse eelnevat, võib pidada tööjuhises olevat voolimistegevust loomingulise mõtlemise seisukohalt vajalikuks ja mõtlemise originaalsust arendavaks.

Mõtlemise paindlikkus. Mõtlemise paindlikkus on võime ületada erinevaid takistusi, mis tulenevad traditsioonidest ning leida materjalidele ja ideele uudseid kasutusviise (Guilford & Illinois State..., 1973; Robson, 2014). Ekspertide hinnangul arenes tööjuhises nr 3 oleva voolimistegevusega oskus näha tervikut ja valmis komponente ning lapsed said luua midagi uut, toetudes teadmistele ja õpitud oskustele. Eelnevast võib järeldada, et lapsed ilmutasid spontaanset paindlikkust, mida indiviid näitab omal algatusel ning see võib olla

aluseks fantaasiarikkale ja loomingulisele kujutlusvõimele (Guilford, 1957) ning loovat paindlikkust, mis on oluline probleemide lahendamisel (Guilford, 1957). Vaatlustulemused toetavad ekspertide arvamusi ja siinkohal võib välja tuua, et paindlikult mõtlev indiviid on mitmekülgne ja konstruktiivne isik, kes suudab tegeleda mitme ideega korraga (Proctor & Burnett, 2004). Lähtuvalt eelnevat võib pidada valitud voolimistegevust mõtlemise paindlikkust arendavaks.

Mõtlemise üksikasjalikkus. Toetudes vaatlusandmetele ja ekspertide arvamustele, tulid tööjuhises nr 4 oleva tegevusega välja laste kõige leidlikumad ideed ja fantaasiad ning oskus keerulisi ja läbimõeldud esemeid teha. Eelnev on iseloomulik mõtlemise üksikasjalikkusele, kus indiviid näeb tuttavates olukordades ja objektides uusi võimalusi ning kasutab situatsioonide ja objektide ilustamiseks erinevaid võimalusi (Proctor & Burnett, 2004). Mõtlemise üksikasjalikkust toetab ka asjaolu, et lapsed säilitasid tegevuses ettenähtud algkujundi ning sellele erinevaid detaile lisades jõuti väga erinevate tulemusteni. Detailide lisamine eseme või idee kaunistamiseks ja täiustamiseks ning selle teistele arusaadavaks muutmine iseloomustab loova idee väljatöötamise lõppfaasi (Shively, 2011). Toetudes eeltoodule võib pidada tööjuhises olevat voolimistegevust mõtlemise üksikasjalikkust arendavaks.

Tööjuhiste toetus loovuse alaoskuste arendamisel. Toetudes ekspertide arvamustele ja uurijapäeviku sissekannetele, jäi kõigis voolimistegevustes lapsele vaba valik ja otsustamisvõimalus, mis omakorda võimaldas lapsel oma mõtete väljendamiseks kasutada erinevaid sümboleid (Edwards et al., 1995) valminud voolingute näol. Lähtudes eelnevast võib järeldada, et tööjuhiste koostamisel on arvestatud kasvatusliku suunitlusega (Läänemets, 2000), mis käesoleva töö kontekstis sisaldab loovuse alaoskuste arendamist. Tulemusi analüüsides selgus, et tööjuhiseid võib pidada õpetajatele vajalikuks õppematerjaliks, sest andsid uusi ideid ja toetasid õpetajate teadmisi laste loomingulise mõtlemise suurendamiseks (Saracho, 2012).

Teine uurimisküsimus oli: millised on ekspertide arvamused tööjuhiste sobivuse kohta õppematerjalina? Hinnatavad aspektid on tööjuhiste ülesehitus, kujundus, arusaadavus, eakohasus, mitmekesisus, materjalide ja vahendite sobivus ning kooskõla Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga (2008).

Tööjuhiste esitus. Uurimus näitas, et tööjuhised on ülesehituselt ja kujunduselt ülevaatlikud (Läänemets, 2000), jälgitavad (Läänemets 2000; Villemis et al., 2016), esitatud loogilises järjekorras (Läänemets, 2000; Marandi, 2007) ja korrektselt vormistatud (Läänemets, 2000; Marandi, 2007), kuna ekspertide arvates on need lihtsad, loogilised,

arusaadavad ja korrektsed. Eelnevat silmas pidades piirduti tööjuhistes sisalduvate alapunktide koostamisel olulisemaga (Käis, 1992; Marandi, 2007), kuid jälgiti, et need sisaldaksid vajadusel lühikesi seletusi (Käis, 1992). Lisaks arvestati tööjuhiste koostamisel asjaoluga, et tekst peab keelekasutuselt olema hästi mõistetav ja arusaadavalt sõnastatud (Käis, 1992; Läänemets, 2000; Marandi, 2007). Sõnastust pidasid korrektseks ja arusaadavaks kolm eksperti, kuid üks ekspert tõi välja ebakõla tööjuhise nr 2 juures. Tuginedes eelnevale, võib pidada tööjuhiste ülesehitust, kujundus ja sõnastust üldjoontes õnnestunuks, kuid parandamist vajab tööjuhise nr 2, kus kaks küsimust tuleb esitada mitmuses.

Tööjuhiste sisu. Õppematerjalide sisu koostamisel tuleb tähelepanu pöörata erinevatele aspektidele. Õppekavadest lähtumine suurendab tõenäosust, et õppematerjal leiab kasutust (Läänemets, 2000) ning kooskõla Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) valdkonna *Kunst* sisuga on kõikide ekspertide arvates olemas, kuna lapsed kujutasid voolimisel oma mõtteid ja fantaasiaid nähtaval kujul, kasutasid erinevaid töövõtteid ning oli võimalus oma töid täiustada ja nendest rääkida. Samuti tuleb sisu koostamisel jälgida vastavust õpetusliku valdkonna põhieesmärkega (Läänemets, 2000) ja ekspertide arvates on kõigis tööjuhistes olevad tegevuse eesmärgid kooskõlas väljapakutud voolimistegevusega. Eesmärkide püstitamisel peab jälgima põhiteadmiste kindlat omandamist (Käis, 1992), mida pidasid oluliseks ka eksperdid ja töid välja, et voolimistegevuste käigus kasutasid lapsed erinevaid töövõtteid ja need olid nii loomult kui ka raskusastmelt erinevad. Eelnevast võib järeldada, et voolimistegevused olid ekspertide arvates mitmekesised (Käis, 1992). Materjali mitmekesisust suurendasid ka lisategevused ja küsimused lastele (Käis, 1992; Läänemets, 2000; Marandi, 2007), mis andsid tegutsemiseks ja mõtlemiseks piisavalt valikuid.

Õpetaja toetuseks koostatud tööjuhised peaksid sisaldama vajadusel täiendavaid seletusi ja õpitegevusi teema paremaks käsitlemiseks (Läänemets, 2000) ning tööjuhiste sisu silmas pidades tõstsid eksperdid esile alapunkte, mis sisaldasid teema tutvustust ja ideid edaspidiseks. Õpetaja töö lihtsustamiseks peavad olema tööülesanneteks vajalikud töövahendid ja materjalid välja toodud (Käis, 1992), mida pidasid oluliseks ka eksperdid ning lisasid, et need sobivad tegevuse teostamiseks. Toetudes ekspertide arvamustele, vaatlustulemustele ja uurijapäeviku sissekannetele võib pidada tööjuhistes esitatud materjali sobivaks.

Tööjuhiste eakohasus. Tööjuhiste koostamisel tuleb jälgida, et valitud tegevused arvestaksid õppija ealise arenguga ja ülesanded oleksid motiveerivad (Läänemets, 2000). Tuginedes vaatlusandmetele ja ekspertide arvamustele, oli eakohasust silmas pidades lastel võimalik rakendada erinevaid voolimisvõtteid ja -vahendeid ning nad said hakkama nende

kasutamisega (Oll, 2009). Samuti oskavad koolieelses eas lapsed edasi anda esemete vormi, kasutades sealjuures fantaasiaelemente (Oll, 2009), mida pidasid oluliseks ka eksperdid ning töid välja, et voolimistegevustes oli võimalik lastel edasi anda esemetele ja olenditele iseloomulikke tunnuseid ning nad said kasutada oma fantaasiat. Lisaks võib vaatlustulemustele, uurijapäeviku sissekannetele ning ekspertide arvamustele tuginedes pidada voolimistegevusi laste jaoks pingutust nõudvateks ja põnevateks, kuna need ei olnud seotud igapäevase temaatikaga ning andsid võimaluse oma tööd selgitada ja sellest rääkida (Ivanova & Leppoja, 2007). Eelnevalt välja toodu toetas laste motivatsiooni (Läänemets, 2000), kuid leidis üksikuid lapsi, kes tundsid ebakindlust ja vajasid töö alustamiseks õpetaja tuge. Laste ebakindlus võis tuleneda asjaolust, et varasemalt on voolimistegevustes keskendunud traditsioonilisele mõtlemisele (Saracho, 2012). Lähtudes eelnevast, võib pidada tööjuhistes olevaid voolimistegevusi eelkooliealistele lastele eakohaseks ja motiveerivaks (Läänemets, 2000).

Kolmas uurimisküsimus oli: millisel moel ja määral oleks vaja ekspertide arvates tööjuhiseid täiendada ja parandada?

Neljast eksperdist ei olnud soovitusi vaid ühel. Kõige enam tehti soovitusi täiendusteks ja parandusteks tööjuhisele nr 2.

Esiteks soovitas üks ekspert, et tööjuhisele võiks lisada kommentaaride koha, kuhu õpetaja saab vajadusel märkmeid teha paljundatud materjali korral. Ettepanekut lisada kommentaaride koht, käesoleva uurimustöö raames kuulda ei võetud. Põhjendusena võib tuua asjaolu, et hetkel mahutab A4 leht ühe tööjuhise, kuid kommentaaride koha lisamisel tekib vajadus teksti suurust või ridade vahet vähendada, mis omakorda mõjutab teksti arusaadavust. Selleks, et materjal oleks hästi loetav, peab see taustast eristuma ja olema piisava suurusega (Läänemets, 2000). Kommentaaride koha lisamine uuele lehele ei oma aga otstarvet, sest sel juhul saab õpetaja märkmete tegemiseks kasutada mistahes muud paberit.

Teiseks soovitas üks ekspert parandada sõnastust tööjuhises nr 2, kus esines ebakõla töö praktilise osa ja mõttelise ülesande (Käis, 1992) vahel. Kuna keelekasutuselt peavad tööjuhised olema arusaadavalt sõnastatud ja järgida tuleb õigekirjareegleid (Käis, 1992; Läänemets, 2000; Marandi, 2007), siis sellest tulenevalt tehti vastavad parandused. Järgnevad küsimused: „Kas keegi on varem seda looma näinud?“ ja „Mida sellele loomale süüa meeldib?“, asendati küsimustega: „Kas keegi on varem neid loomi näinud?“ ja „Mida nendele loomadele süüa meeldib?“

Kolmandaks soovitas üks ekspert täiendusena lisada tööjuhisesse nr 2 jutukese salapärasest metsast, kus elavad kaks looma. Ettepanekut ei võetud käesoleva uurimustöö

raames kuulda. Lähtudes loovuse alaoskusest, kus originaalne mõtleja julgeb võtta riske, avaldada oma ideid (Shively, 2011) ning on entusiastlik kõige uue, keerulise ja salapärase suhtes (Proctor & Burnett, 2004), võib etteantud jutt tahtmatult suunata laste loovat mõtlemist. Tuginedes vaatlusandmetele ja uurijapäeviku sissekannetele on õpetajad tööülesannet edastades suutelised oma julgustava ja toetava suhtumisega (Edwards et al., 1995; Oll, 2009) looma piisavalt sobiva meelestatuse töö alustamiseks.

Neljandaks soovitasid kaks eksperti kõigisse tööjuhistesse lisada materjalina savi ning sellest tulenevalt ka vee ja hambaharja. Lähtudes ekspertide soovitustest ja asjaolust, et mitmekesine materjalide valik toetab laste loovuse arendamist (Edwards et al., 1995), tehti tööjuhistes täiendused ning lisati valikuvõimaluste suurendamiseks materjalina savi (Ivanova & Leppoja, 2007; Oll, 2009) ja märg švamm (Oll, 2009) ühenduskohtade niisutamiseks. Eksperti soovitus lisada hambahari kaunistuste tegemiseks ei võetud käesolevas uurimuses kuulda, kuna ühenduskohtade karestamiseks ja pindade kaunistamiseks on võimalik kasutada voolimispulka, mis on töövahendina (Hanson, 1971) kirjas.

Viiendaks soovitas üks ekspert sisse viia muudatus tööjuhises nr 1 ning pikendada tööaega, kuna mõned lapsed vajavad rohkem aega mõtlemiseks. Eksperti arvamust toetavad ka vaatlustulemused ja uurijapäeviku sissekanded. Kuna loovuse arengu seisukohalt on oluline, et laps saaks oma töö lõpetada (Edwards et al., 1995) ning tööjuhises peab olema välja toodud ajamäär töö tegemiseks, et õpetaja oskaks arvestada tegevusele kuluvat aega (Käis, 1992), siis pikendati tööaega viie minuti võrra.

Kokkuvõtvalt võib uurimuse tulemustest lähtuvalt öelda, et koostatud tööjuhised on vajalik ja õpetajat toetav materjal, mis on õppetegevuses realselt rakendatav. Koostatud tööjuhised meeldisid ekspertidele, sest need lihtsustasid õpetaja tööd ning andsid uusi ideid ja mõtteainet loovuse alaoskuste arendamise osas. Ekspertide esitatud parandusettepanekutest ja uurijapäevikusse tehtud sissekannetest järeldub, et uuringus osalemisse ja tööjuhistele hinnangu andmisesse ei suhtunud pealiskaudselt.

Tulevastes uurimustes võiks arvestada eksperti pakutud ettepanekut ja täiendada tööjuhist ning lisada voolimistegevuste algusesse sissejuhatavad jutukesed. Sellest lähtuvalt oleks võimalik uurida juttude mõju loovuse alaoskuste arendamisele voolimistööde kaudu.

Kitsaskohad ja rakendatavus

Käesoleva bakalaureusetöö kitsaskohaks on valimi vähesus ning sellest tulenevalt ei ole võimalik tulemusi üldistada. Töö usaldusväärsuse tõstmiseks ja rohkemate andmete

kogumiseks on võimalik edaspidi uurimusse kaasata rohkem õpetajaid, kes antud tööjuhiseid kasutaksid ja nendele oma hinnangu annaksid.

Töö praktiliseks väärtuseks on koostatud tööjuhised, mis on mõeldud kasutamiseks eelkõige koolieelse lasteasutuse õpetajale, kes töötab eelkooliealiste lastega. Samuti on tööjuhiseid võimalik kasutada lapsevanematel, kes soovivad toetada lapse loovuse alaoskuste arendamist voolimistööde kaudu.

Tänu sõnad

Autor tänab kõiki, kes bakalaureusetöö koostamisel abiks ja toeks olid. Eriline tänu uurimuses osalenud tegevõpetajatele, kes leidsid aega, et oma arvamusi ja mõtteid jagada. Lisaks soovib autor tänada juhendajat igakülgse suunamise ja toetamise eest kogu bakalaureusetöö valmimise protsessi jooksul.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev:

19.05.2019

Kasutatud kirjandus

- Amabile, T. (2012). Componential Theory of Creativity. *Harvard Business School. Working Paper*, 12-096.
- Amabile, T. M., & Pillemer, J. (2012). Perspectives on the Social Psychology of Creativity. *Journal Of Creative Behavior*, 46(1), 3-15.
- Amer, S. (2014). *Lasteaiaõpetajate arvamused loovusest kunstivaldkonna näitel Tartu linnas*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Baer, J. (2011). How divergent thinking tests mislead us: Are the Torrance Tests still relevant in the 21st century? The Division 10 debate. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 5(4), 309–313
- Barbot, B., Lubart, T. I., & Besançon, M. (2016). "Peaks, Slumps, and Bumps": Individual Differences in the Development of Creativity in Children and Adolescents. *New Directions For Child & Adolescent Development*, (151), 33-45.
- Berliner, D. C., & American Association of Colleges for Teacher Education, W. D. (1988). The Development of Expertise in Pedagogy.
- Cropley, A. J. (2001). *Creativity in education & learning: a guide for teachers and educators*. London: Kogan Page Limited.
- Duffy, B. (2005). *Supporting creativity and imagination in the early years*. Berkshire: Open University Press.
- Ebber, E.-L. (2016). *Õpiobjekt õõnesvormide voolimise käsitlemiseks 7-aastase vasakukäelise lapsega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Eckhoff, A. (2011). Creativity in the Early Childhood Classroom: Perspectives of Preservice Teachers. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 32(3), 240–255.
- Edwards, C. P., Springate, K. W., & ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education, U. I. (1995). Encouraging Creativity in Early Childhood Classrooms. ERIC Digest.
- Feldhusen, J. (2002). Creativity: The knowledge base and children. *High Ability Studies*, 13(2), 179-183.
- Fichtman Dana, N. (2016). *Süivitsi tegevusuuringust*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Ginter, K. (2013). *Loovustesti koostamine ja katsetamine loovuse hindamiseks 4 – 7 aastastel lastel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5(9), 444–454.
- Guilford, J. P. (1957). Creative abilities in the arts. *Psychological Review*, 64(2), 110-118.
- Guilford, J. P., & Illinois State Office of the Superintendent of Public Instruction, S. S.

- (1973). Characteristics of Creativity.
- Hakala, J. T., Uusikylä, K., & Järvinen, E.-M. (2015). Neoliberalism, curriculum development and manifestations of “creativity.” *Improving Schools*, 18(3), 250–262.
- Hanson, S. (1971). *Õpime voolima*. Tallinn: Kirjastus Valgus.
- Haridus- ja Teadusministeerium (2019). *Haridus- ja koolituspoliitika*. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/tegevused/euroopa-liit/haridus-ja-koolituspoliitika>
- Hörn, M. (2012). *Setomaa lasteaedade õpetajate hinnangud Setomaa kultuuri eripärasid arvestavatele õppematerjalidele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Ivanova, K., & Leppoja, L. (2007). Voolimine. K. Vahar (Toim), *Käelistest tegevustest lasteaias ja nende integreerimine teiste ainevaldkondadega* (lk 7-8). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Kaufman, J. C., & Beghetto, R. A. (2009). Beyond big and little: The four c model of creativity. *Review Of General Psychology*, 13(1), 1-12.
- Kiewra, C., & Veselack, E. (2016). Playing with Nature: Supporting Preschoolers’ Creativity in Natural Outdoor Classrooms. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 4(1), 70–95.
- Kool, K. (2018). *Loova mõtlemise nelja komponendi seose avaldumine 6.–8. klassi õpilastes käsitöö ja kodunduse tundide ajal Tartu linna koolide näitel*. Publitseerimata magistrیتöö. Tartu Ülikool.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). *Riigi Teataja* I 2008, 23, 152. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?leiaKehtiv>
- Kupers, E., Lehmann-Wermser, A., McPherson, G., & Geert, P. van. (2019). Children’s Creativity: A Theoretical Framework and Systematic Review. *Review of Educational Research*, 89(1), 93–124.
- Käis, J. (1992). *Isetegevus ja individuaalne tööviis*. Tallinn: Koolibri.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Lang, M. (2018). *Folkloorne õppematerjal koolieelse lasteasutuse õpetajale käsitlemaks pärimuslikke jõulumänge 6–7aastaste lastega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Leggett, N. (2017). Early Childhood Creativity: Challenging Educators in Their Role to Intentionally Develop Creative Thinking in Children. *Early Childhood Education Journal*, 45(6), 845–853.
- Läänemets, U. (2000). *Õppevara. Küsimusi ja kostmisi*. Tallinn: Avita.

- Löfström, E. (2011). *Tegevusuuringu Käsiraamat*. Külastatud aadressil [file:///C:/Users/Kasutaja/Downloads/Erika_Lofstrom_Tegevusuuringu_kasiraamat%20\(5\).pdf](http://file:///C:/Users/Kasutaja/Downloads/Erika_Lofstrom_Tegevusuuringu_kasiraamat%20(5).pdf)
- Marandi, T. (2007). *Õppematerjalide koostamine*. Külastatud aadressil http://lepo.it.da.ut.ee/~triinm/Marvi_talvekool_2007jaanuar_kasileht.pdf
- Nutbrown, C. (2013). Conceptualising Arts-Based Learning in the Early Years. *Research Papers in Education*, 28(2), 239–263.
- Oll, T. (2009). Valdkond „Kunst“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 74-90). Tartu: Kirjastus Studium.
- Oras, M-L. (2018). *Intsikurmu metsapargi õpperada 6–7aastastele lastele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- O’Sullivan, C., Maguire, J., Hayes, N., O’Sullivan, S., Corcoran, L., & McKenna, G. (2018). The Wonder Project: An Early Years Arts Education Project with Traveller Mothers and Their Children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(5), 780–806.
- Patston, T. J., Cropley, D. H., Marrone, R. L., & Kaufman, J. C. (2018). Teacher implicit beliefs of creativity: Is there an arts bias? *Teaching and Teacher Education*, 75(1), 366–374.
- Poole, C., Miller, S. A., & Church, E. B. (2005). How Children Develop Motor Skills. *Early Childhood Today*, 19(7), 22.
- Proctor, R. J., & Burnett, P. C. (2004). Measuring Cognitive and Dispositional Characteristics of Creativity in Elementary Students. *Creativity Research Journal*, 16(4), 421-429
- Punning, M. (2015). *Lastevanemate ja õpetajate hinnangud omavahelisele koostööle ning seos koolieelikute loova mõtlemisega Tartu ja Tartumaa näitel*. Publitseerimata magisträtöö. Tartu Ülikool.
- Robson, S. (2014). The Analysing Children's Creative Thinking Framework: Development of an Observation-Led Approach to Identifying and Analysing Young Children's Creative Thinking. *British Educational Research Journal*, 40(1), 121-134.
- Rohlin, L. (2003). *Keraamika käsiraamat*. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia.
- Runco, M. A. (2010). *Creativity: theories and themes - research, development, and practice*. San Diego: Elsevier Science & Technology.
- Runco, M. A. (2016). Commentary: Overview of Developmental Perspectives on Creativity and the Realization of Potential. *New Directions For Child And Adolescent Development*, (151), 97-109.

- Runco, M. A. (2017). Comments on Where the Creativity Research Has Been and Where Is It Going. *Journal of Creative Behavior*, 51(4), 308–313.
- Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). The Standard Definition of Creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92-96
- Saracho, O. (2012). Creativity Theories and Related Teachers' Beliefs. *Early Child Development and Care*, 182(1), 35–44.
- Scott, M. (2014). Embracing our creativity. *Independent School*, 73(2), 64.
- Shively, C. H. (2011). Grow Creativity. *Learning & Leading With Technology*, 38(7), 10-15.
- Siim, S. (2016). *Õpiobjekt õpetajale kolmeaastase vasakukäelise lapse joonistamise juhendamiseks*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Sild, K. (2019). *Abimaterjal õpetajale tegevuste läbiviimiseks 5–7aastaste lastega eestimaa loodusrajal*. Publitseerimata bakalareusetöö. Tartu Ülikool.
- Simonton, D. K. (2012). Taking the U.S. Patent Office Criteria Seriously: A Quantitative Three-Criterion Creativity Definition and Its Implications. *Creativity Research Journal*, 24(2), 97-106.
- Sinilaht, I. (2018). *Eelkooliealiste laste õpetajate hinnangud laste loovuse kohta*. Publitseerimata magistratöö. Tartu ülikool.
- Sternberg, R. J. (2018). A Triangular Theory of Creativity. *Psychology of Aesthetics, Creativity & the Arts*, 12(1), 50–67.
- Sternberg, R. J. (2012). The Assessment of Creativity: An Investment-Based Approach. *Creativity Research Journal*, 24(1), 3–12.
- Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1996). Investing in creativity. *American Psychologist*, 51(7), 677-688.
- Sternberg, R. J., O'Hara, L. A., & Lubart, T. I. (1997). Creativity as Investment. *California Management Review*, 40(1), 8-21.
- Teder, K. (2014). Hea lasteäed toetab loovust. *Õpetajate leht*, 21, 9.
- Traat, H. (2016). *Õpperada „Kännukuninga saladused“ Tartu Sanatooriumi pargi liikumisrajal kui õppevahend 5-7aastastele lastele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tsopp, E. (2018). *Näidis- tegevuskonspektid kujundamise õpetamiseks kolmeaastastele lastele*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tuuling, L. (2016). *Õpiobjekt 3-aastase vasakukäelise lapse pabertöodes käsitlevate oskuste õpetamiseks*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Tuur, M. (2017). *Tegevuskonspektid akvarellmaalitehnika läbiviimiseks 3–4aastaste lastega*.

Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Vihalemm, T. (2014). *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Vaatlus.*

Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/vaatlus>

Vijard, K. (2017). *Õpperada "Okkakõ juusk müüda küla" kui õppevahend Puiga lasteaia*

Siilike 6-7aastastele lastele. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.

Villems, A., Aluoja, L., Pilt, L., Naulainen, M.-M., Kusmin, M., Rogalevitš, V., & Tokko, U.

(2016). *Hariduse Infotehnoloogia Sihtasutus. Digitaalsete õppematerjalide loomise*

soovitused. Külastatud aadressil <http://oppevara.hitsa.ee/kvaliteet/#eessona>

Villems, A., Kusmin, M., Peets, M.-L., Plank, T., Puusaar, M., Pilt, L., Varendi, M., Sutt, E.,

Kusnets, K., Kampus, E., Marandi, T., & Rogalevitš, V. (2012). *Juhend kvaliteetse*

õpiobjekti loomiseks. M. Dremljuga-Telk (Toim). Tallinn: Eesti Infotehnoloogia

Sihtasutus.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes.* Tartu

Ülikool. Külastatud aadressil

http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Lisad

Lisa 1. Tööjuhhis nr 1

Loovuse alaoscuse mõtlemise voolavuse arendamiseks.

Teema tutvustus: mõtlemise voolavus on võime välja pakkuda võimalikult palju ideid ja lahendusi vastuseks ühele probleemile (Robson, 2014). Voolaval mõtlejal on palju erinevaid ideid ja viise asjade tegemiseks ning ta on seejuures kiire (Proctor & Burnett, 2004).

Laste vanus: 6–7aastat.

Tööaeg: 30 minutit.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps kasutab voolimisvõttena veeretamist;
- 2) laps pöörab tähelepanu detailide ühendamisele;
- 3) laps voolib etteantud aja jooksul esemeid ja olendeid, mis on ümmargused.

Materjalid: värviline voolimismass ja/või värviline plastiliin ja/või hanguv plastiliin ja/või mesilasvaha ja/või savi.

Töövahendid: voolimisalus, voolimispulk ja/või märg švamm.

Tegevuse käik:

- 1) lapsed valivad laualt vajaminevad töövahendid ja materjalid;
- 2) lapsed voolivad 20 minuti jooksul võimalikult palju esemeid ja/või olendeid, mis on ümmargused;
- 3) peale töö valmimist palub õpetaja lastel rääkida, keda või mida nad voolisid;
- 4) lapsed koristavad oma töökoha.

Ideid edaspidiseks:

- laps voolib võimalikult palju esemeid, mis on kollased (banaan, päike, juust jne);
- laps voolib võimalikult palju esemeid või olendeid, mis algavad tema nime algustähega (näiteks Piia voolib pirni, palli, porgandi jne).

Loovuse alaoskuse mõtlemise originaalsuse arendamiseks.

Teema tutvustus: mõtlemise originaalsus on võime leida tavapärastele ideedele ja esemetele uudseid kasutusviise ja lahendusi (Robson, 2014). Originaalne mõtleja on entusiastlik kõige uue, keerulise ja salapärase suhtes (Proctor & Burnett, 2004).

Laste vanus: 6–7 aastat.

Tööaeg: kuni 30 minutit.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps moodustab voolitud detailidest terviku;
- 2) laps väljendab voolides oma fantaasiat.

Materjalid: värviline voolimismass ja/või värviline plastiliin ja/või hanguv plastiliin ja/või mesilasvaha ja/või savi.

Töövahendid: voolimisalus, voolimispulk ja/või märg švamm.

Tegevuse käik:

- 1) lapsed valivad laualt vajaminevad töövahendid ja materjalid;
- 2) lapsed voolivad loomad kunikkolo ja ehooro, kes elavad kaugel salapärases metsas;
- 3) peale töö valmimist palub õpetaja lastel selgitada: kas keegi on varem neid loomi näinud? Mida nendele loomadele süüa meeldib? Mis on loomades sarnast? Mis erinevat?
- 4) lapsed koristavad oma töökoha.

Ideid edaspidiseks:

- laps voolib oma unistuste sünnipäevatoridi, millist ei ole kellelgi teisel;
- laps voolib kala, mida mitte keegi ei ole varem näinud.

Loovuse alaoscuse mõtlemise paindlikkuse arendamiseks.

Teema tutvustus: mõtlemise paindlikkus on võime ületada erinevaid takistusi, mis tulenevad traditsioonidest ja leida ideedele ja materjalidele uudseid ja tavapärasest erinevaid lähenemisviise (Robson, 2014). Paindlik mõtleja suudab tegeleda mitme ideega korraga, on uute ideede suhtes vastuvõtlik ja probleemide lahendamisel paindlik (Proctor & Burnett, 2004).

Laste vanus: 6–7 aastat.

Tööaeg: kuni 30 minutit.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps pöörab tähelepanu detailide ühendamisele;
- 2) laps rullib erineva pikkusega vorme;
- 3) laps moodustab piklikest vormidest terviktöö.

Materjalid: värviline voolimismass ja/või värviline plastiliin ja/või hanguv plastiliin ja/või mesilasvaha ja/või savi.

Töövahendid: voolimisalus, voolimispulk ja/või märg švamm.

Tegevuse käik:

- 1) lapsed valivad laualt vajaminevad töövahendid ja materjalid;
- 2) lapsed rullivad piklikke (koonusekujulisi) vorme ning moodustavad nendest erinevaid olendeid (tigu, uss jne) ja esemeid (pats, kringel, spiraaltehnikas nõu jne).
Põhikujundiks jääb piklik vorm;
- 3) peale töö valmimist palub õpetaja lastel selgitada, mida ja keda nad voolisid;
- 4) lapsed koristavad oma töökoha.

Ideid edaspidiseks:

- laps veeretab palli ja kujundab sellest välja venitamise teel mõne olendi või eseme;
- laps veeretab palle (näiteks 5 palli) ja muljub need lamedaks. Õpetaja palub kujunditele lisada detaile ja muuta need esemeteks või olenditeks. Näiteks kell, päike, nägu jne

Loovuse alaoskuse mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks.

Teema tutvustus: mõtlemise üksikasjalikkus on võime välja töötada detaile lahenduste ja ideede täiustamiseks. Selles faasis muudetakse toode või idee teistele arusaadavaks ning sellele lisatakse detaile kaunistamiseks või täiendamiseks (Robson, 2014). Üksikasjalik mõtleja näeb tuttavates esemetes ja olukordades uusi võimalusi ja kasutab nende ilustamiseks erinevaid võimalusi (Proctor & Burnett, 2004).

Laste vanus: 6–7 aastat.

Tööaeg: kuni 30 minutit.

Kunstitegevuse eesmärgid:

- 1) laps kasutab erinevaid voolimisvõtteid: veeretamist, süvendi vajutamist, servade laialipigistamist töö teostamiseks;
- 2) laps pöörab tähelepanu detailide ühendamisele;
- 3) laps kaunistab õõnesvormi voolitud detailidega ja/või voolimispulgaga.

Materjalid: värviline voolimismass ja/või värviline plastiliin ja/või hanguv plastiliin ja/või mesilasvaha ja/või savi.

Töövahendid: voolimisalus, voolimispulk ja/või märg švamm.

Tegevuse käik:

- 1) lapsed valivad laualt vajaminevad töövahendid ja materjalid;
- 2) lapsed voolivad õõnesvormid;
- 3) lapsed täiendavad saadud kujundit, lisades sellele erinevaid voolitud detaile ja kaunistavad voolingu pinda vastavalt oma soovile;
- 4) peale töö valmimist palub õpetaja lastel rääkida, kelle või mille nad voolisid ja mida nad algkujundile lisasid.

Ideid edaspidiseks:

- laps veeretab palli, mis jääb põhikujundiks ja hakkab sellele lisama detaile, kujundades sellest mõne eseme või olendi;
- laps rullib silindri, mis jääb põhikujundiks ja hakkab seda kujundama, lisades erinevaid detaile.

Lisa 5. Kiri lasteaedade direktoritele

Tere!

Minu nimi on Helina Pärnpuu ja ma õpin Tartu Ülikoolis koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekaval. Minu bakalaureusetöö eesmärgiks on koostada voolimistehnikas tööjuhised õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamiseks ning täiustada neid vastavalt ekspertide hinnangutele. Et teada saada, kuivõrd täidavad koostatud tööjuhised oma eesmärki, millised on õpetajate hinnangud koostatud tööjuhistele ning millised on ettepanekud tööjuhiste parandamiseks, on plaanis teha uurimus. Tööjuhiste kasutamine ja küsimustikule vastamine on planeeritud märtsis 2019.

Seoses lõputöö koostamisega oleksin väga tänulik, kui Te edastaksite minu e-kirja oma lasteaias eelkooliealiste lastega töötavatele õpetajatele, kellel on tööstaaži vähemalt viis aastat.

Täiendavate küsimuste korral võib helistada numbrile XXX või kirjutada *e-mailile* XXX.

Lugupidamisega

Helina Pärnpuu

Lisa 6. Küsimustik ekspertidele

Lugupeetud ekspert!

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli koostada voolimistehnikas tööjuhised, mis on abiks õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamisel.

Palun Teie eksperthinnangut minu poolt koostatud tööjuhistele. Teie arvamused ja soovitused aitavad tööjuhiseid täiustada ja parandada. Küsimustikule vastamine on anonüümne ning Teie poolt esitatud andmeid kasutatakse ainult käesolevas bakalaureusetöös üldistatud kujul.

Uurimisküsimused:

1. Kuivõrd toetavad koostatud tööjuhised loovuse nelja alaoskuse arendamist eelkooliealistel lastel?
2. Millised on ekspertide arvamused tööjuhiste sobivuse kohta õppematerjalina?
Hinnatavad aspektid on tööjuhiste ülesehitus, kujundus, arusaadavus, kooskõla Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga, eakohasus, mitmekesisus, materjalide ja vahendite sobivus.
3. Millisel moel ja määral oleks vaja ekspertide arvates tööjuhiseid täiendada ja parandada?

Taustaküsimused.

1. Kui kaua olete töötanud koolieelse lasteasutuse õpetajana?
.....
2. Milline on Teie erialane haridus?
.....
3. Kui vanade lastega töötate hetkel?
.....
4. Kui oluliseks peate loovuse arendamist?
.....
5. Millist liiki õppematerjale olete loovuse arendamiseks kasutanud?
.....

Ekspertide arvamused tööjuhiste sobivuse kohta ning ettepanekud parandusteks ja täiendusteks.

1. Kuivõrd on tööjuhised abiks õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste (mõtlemise voolavus, mõtlemise originaalsus, mõtlemise paindlikkus ja mõtlemise üksikasjalikkus) arendamisel voolimistööde kaudu?

.....
.....

2. Kuivõrd on tööjuhised kooskõlas Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava valdkonna *Kunst* sisuga? (mõtete edasiandmine nähtaval kujul; tehniline oskus voolimine; objektile esteetilise lisaväärtuse andmine; vestlused oma kunstiteostest).

.....
.....

3. Kuivõrd motiveerivad olid tööjuhistes olevad voolimistegevused lastele?

.....
.....

4. Kuidas hindate tööjuhiste ülesehitust?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

5. Kuivõrd on abiks õpetajale tööjuhistes olev alapunkt „Teema tutvustus“?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

6. Kuidas hindate tööjuhiste kujundust?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

7. Kuivõrd mitmekesised on tööjuhistes olevad voolimistegevused?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

8. Kuidas hindate tööjuhiste sõnastuse korrektsust ja arusaadavust?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

**Eksperdi arvamus ning ettepanekud parandusteks ja täiendusteks tööjuhisele nr 1
(mõtlemise voolavus).**

1. Kuivõrd saab antud tööjuhises olevate voolimistegevusega loovuse komponentidest mõtlemise voolavust arendada?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

2. Kuivõrd eakohased on tööjuhises väljapakutud voolimistegevused eelkooliealistele lastele?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

3. Kuivõrd on tööjuhises olevad tegevuse eesmärgid kooskõlas väljapakutud voolimistegevusega?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....

.....

4. Kuivõrd sobivad tööjuhises olevad materjalid ja töövahendid töö teostamiseks?

.....

.....

a. Mida muudaksite või lisaksite materjalide osas?

.....

b. Mida muudaksite või lisaksite vahendite osas?

.....

Eksperdi arvamus ning ettepanekud parandusteks ja täiendusteks tööjuhisele nr 2 (mõtlemise originaalsus).

1. Kuivõrd saab antud tööjuhises oleva voolimistegevusega loovuse komponentidest mõtlemise originaalsust arendada?

.....

.....

Mida ja miks muudaksite?

.....

.....

2. Kuivõrd eakohased on tööjuhises väljapakutud voolimistegevused eelkooliealistele lastele?

.....

.....

Mida ja miks muudaksite?

.....

.....

3. Kuivõrd on tööjuhises olevad tegevuse eesmärgid kooskõlas väljapakutud voolimistegevusega?

.....

.....

Mida ja miks muudaksite?

.....

.....

4. Kuivõrd sobivad on tööjuhises olevad materjalid ja töövahendid töö teostamiseks?

.....

.....

- a. Mida muudaksite või lisaksite materjalide osas?

.....

- b. Mida muudaksite või lisaksite vahendite osas?

.....

Eksperdi arvamus ning ettepanekud parandusteks ja täiendusteks tööjuhisele nr 3 (mõtlemise paindlikkus).

1. Kuivõrd saab antud tööjuhises oleva voolimistegevusega loovuse komponentidest mõtlemise paindlikkust arendada?

.....

.....

Mida ja miks muudaksite?

.....

.....

2. Kuivõrd eakohased on tööjuhises väljapakutud voolimistegevused eelkooliealistele lastele?

.....

.....

Mida ja miks muudaksite?

.....

.....

3. Kuivõrd on tööjuhises olevad tegevuse eesmärgid kooskõlas väljapakutud voolimistegevusega?

.....

.....

Mida ja miks muudaksite?

.....

4. Kuivõrd sobivad on tööjuhises olevad materjalid ja töövahendid töö teostamiseks?

.....
.....

a. Mida muudaksite või lisaksite materjalide osas?

.....

b. Mida muudaksite või lisaksite vahendite osas?

.....

**Eksperdi arvamus ning ettepanekud parandusteks ja täiendusteks tööjuhisele nr 4
(mõtlemise üksikasjalikkus).**

1. Kuivõrd saab antud tööjuhises oleva voolimistegevusega loovuse komponentidest mõtlemise üksikasjalikkust arendada?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

2. Kuivõrd eakohased on tööjuhises väljapakutud voolimistegevused eelkooliealistele lastele?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

3. Kuivõrd on tööjuhises olevad tegevuse eesmärgid kooskõlas väljapakutud voolimistegevusega?

.....
.....

Mida ja miks muudaksite?

.....
.....

4. Kuivõrd sobivad on tööjuhises olevad materjalid ja töövahendid töö teostamiseks?

.....
.....

a. Mida muudaksite või lisaksite materjalide osas?

.....

b. Mida muudaksite või lisaksite vahendite osas?

.....

Kokkuvõtavad arvamused ja soovitused tööjuhiste parandamiseks ja täiendamiseks.

1. Millised on tööjuhiste tugevad küljed?

.....
.....

2. Millised on tööjuhiste nõrgad küljed?

.....
.....

3. Mille poolest tundus tööjuhistes olev materjal Teile uudne?

.....
.....

4. Kuidas hindate tööjuhiste vajalikkust?

.....
.....

5. Milliseid soovitusi oskate tööjuhiste paremaks muutmiseks veel anda?

.....
.....

Tänan, et leidsite aega voolimistegevuste läbiviimiseks ja küsimustele vastamiseks!

Helina Pärnpuu

Vaatlusleht

Vaatleja nimi:.....

Vaatluse kuupäev:.....

Vaatluse kestvus:.....

Vaatluses osalevad:.....

Voolimistegevus tööjuhise nr..... järgi.

Tähelepanekud õpetaja tegevuse/juhendamise kohta:

.....

.....

.....

.....

Tähelepanekud laste tegevuse kohta:

.....

.....

.....

.....

Tähelepanekud laste motiveerituse kohta:

.....

.....

.....

.....

Tähelepanekud kasutatud töövõtete kohta:

.....

.....

.....

.....

Tähelepanekud loovuse alaoscuse kohta:

.....

.....

.....

.....

27. jaanuar.

Olen hiir ja pannud mõned noolimis-
tegevused ja tööjuhiste kujunduse
ning ühiskituse suhtes olin ha
enam - vähem hoolul. Samas muu-
tundub, et võike on heideologi-
napilt. Teisalt jälle annan, et
luge matemaatiliselt võib olla sega-
ja ei seksta rohkem ühenda tööd
kha. Näitan kogu oma tööje-
kirja jaoks õpetaja ja lühis-
tende kaudu arvamust.

28. jaanuar.

Näitan oma koostatud tööjuhiseid
jaanuar lasteasutajale, ühiskit-
tus neile meeldis, kõik tundis
olevat loogiline.

Pidan mõtlemas õpetaja selge-
tama, mis need loogikud alae-
hused on ja mida need endas
sisaldavad. Tein üheks demon-
stratsiooni tegevusele veel näiteid.
Sooljuures tekkis mõte tööjuhise-
te ühenda alguses selgitus
konkreetselt loogikud alae-
hustele, mis on juba õpetaja aru-
seade tegevusest ja selle üh-
märkidega. Samas tundub
õpetajale ha ideid teiste näitena
teodud tegevuse hõlts näitena
ühis õpetaja aru, et ha need ning
olla näitena teodud. Ha mõte!
Püüan lihtsustada ha mõte!
tegevuse ümber.

Lisa 9. Teavitus lapsevanemale

Lugupeetud lapsevanem!

Olen Tartu Ülikooli Koolieelse lasteasutuse õpetaja 3. aasta tudeng Helina Pärnpuu.

Käesolevaga palun nõusolekut Teie lapse osalemiseks vaatlustegevuses, mis on osa minu bakalaureusetööst „Voolimistehnikas tööjuhised õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamiseks.“ Minu töö eesmärgiks on välja töötada voolimistehnikas tööjuhised, mida õpetajad saaksid kasutada eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamisel.

Uurimuse käik sisaldab endas vaatlustegevust, kus õpetaja viib läbi voolimistegevused tööjuhiste järgi. Tegevuse juures viibib vaatlejana vaid uurimuse läbiviija ehk mina, õpetaja ja tegevuses osalevad lapsed. Kogutud andmeid ei avalikustata mitte kusagil ja on kasutamiseks ainult mulle. Samuti ei avaldata laste, õpetaja ega lasteaia nime.

Juhul, kui Te ei nõustu lapse osalemisega vaatlustegevuses, andke sellest palun oma rühma õpetajale teada.

Täiendavate küsimuste korral võib helistada numbrile XXX või kirjutada meilile XXX.

Lugupidamisega

Helina Pärnpuu

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Helina Pärnpuu,

(Sünnikuupäev: 27.12.1977)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Voolimistehnikas tööjuhised õpetajale eelkooliealiste laste loovuse alaoskuste arendamiseks“,

mille juhendaja on Irja Vaas,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Helina Pärnpuu

19.05.2019